

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta

Bakalářská práce

Vybraná biblioterapeutická díla pro děti a mládež
ve volnočasové výchově ke čtenářství

Autor práce: Ilona Jíšová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Helena Zbudilová, Ph.D.

Studijní program: Pedagogika volného času (KS)

2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorkou této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne 17. 3. 2022

.....
Ilona Jíšová

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce doc. PhDr. Heleně Zbudilové, PhD., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

Úvod	5
1 Biblioterapie.....	7
1.1 Různé způsoby vymezení pojmu biblioterapie	7
1.2 Historie biblioterapie.....	7
1.3 Formy biblioterapie	9
1.4 Dílčí metody biblioterapie.....	9
1.4.1 Pohádkoterapie.....	9
1.4.2 Hagioterapie.....	10
1.4.3 Imagoterapie	10
1.4.4 Poetoterapie	10
1.5 Vymezení příbuzných expresivních terapií.....	11
1.5.1 Dramaterapie.....	11
1.5.2 Muzikoterapie	12
1.5.3 Arteterapie	12
1.5.4 Taneční terapie.....	13
1.6 Vybrané postupy a způsoby využívané v biblioterapii	13
1.6.1 Warming-up techniky	13
1.6.2 Terapie pomocí příběhu	13
1.6.3 Tvůrčí a terapeutické psaní.....	14
1.6.4 Jiné způsoby psaní a práce s textem v biblioterapii.....	15
2 Přehled vybraných děl pro děti a mládež vhodných pro biblioterapii.....	16
2.1 Tabulka vybraných děl pro děti a mládež vhodných pro biblioterapii.....	16
3 Základní představení vybraných knih pro děti a mládež vhodných pro biblioterapii	17
3.1 Štíblová Ljuba, Neplechaté pohádky	17
3.2 Irving John, Jako by se tu někdo snažil nevydat ani hlásku.....	18
3.3 Lindgrenová Astrid, Dráček s červenýma očima	18
3.4 Andersen Hans Christian, Sněhová královna.....	19
3.5 Procházková Iva, Středa nám chutná	20
4 Praktická část	21
4.1 Charakteristika zařízení a věkové kategorie účastníků	21
4.2 Realizace metodických a pracovních listů	21
4.2.1 Metodický a pracovní list č. I	21
4.2.2 Metodický a pracovní list č. II.....	24
4.2.3 Metodický a pracovní list č. III.....	27
4.2.4 Metodický a pracovní list č. IV	30
4.2.5 Metodický a pracovní list č. V.....	32
Závěr	36
Seznam použitých zdrojů	37
Seznam příloh.....	39
Přílohy.....	40
Abstrakt.....	71
Abstract.....	72

Úvod

Knižní tituly hrají nespornou roli ve vývoji dětské osobnosti. Aniž by to dětští čtenáři mnohdy věděli, jsou literaturou výrazně ovlivňováni. Literární díla totiž plní mnoho funkcí, např. funkci zábavnou, poznávací, výchovnou, estetickou či formativní. Hrdinové literárních děl mohou při svých dobrodružstvích narazit na nejrůznější problémy, které musí následně sami či s dopomocí dalších postav vyřešit. Na základě těchto příběhů mohou malí čtenáři získat vhled do nitra hlavního hrdiny a sami případně přemýšlet nad způsobem, jakým by právě oni danou problematiku řešili.

Hlavním cílem předkládané práce s názvem *Vybraná biblioterapeutická díla pro děti a mládež ve volnočasové výchově ke čtenářství* je představení vybraných biblioterapeutických titulů a následně vytvoření sady pracovních listů pro děti a mládež, které společně s metodickými listy mohou nacházet uplatnění ve volnočasové výchově ke čtenářství.

Bakalářská práce se skládá z části teoretické a praktické. V teoretické části je nejprve vymezena definice biblioterapie, její historie, formy, dílčí metody a příbuzné expresivní terapie. Dále jsou představeny vybrané postupy a metody využívané v biblioterapii, z nichž některé jsou využity pro praktickou část bakalářské práce. Následně je představena tabulka s přehledem vybraných biblioterapeutických knih, které mohou být využity ve volnočasové výchově. Na tabulku navazuje rozbor vybraných knižních titulů, které slouží v praktické části práce jako podklad pro tvorbu pracovních a metodických listů. Tyto vybrané knižní tituly se zabývají konkrétními problémy, s kterými se děti mohou setkávat.

Vybranými tituly jsou: *Neplechaté pohádky*¹, z kterých je vybrána pohádka *O zapomnětlivém prasátku*. V příběhu je tématem porucha pozornosti spojená se zapomínáním. Druhým titulem je kniha *Jako by se tu někdo snažil nevydat ani hlásku*², která je zaměřena na úzkostnou poruchu spojenou se strachem. Třetí titul s názvem *Dráček s červenýma očima*³ se zabývá tématem odlišnosti. Čtvrtým titulem je pohádka *Sněhová královna*⁴, která se věnuje mezilidským vztahům, a pátým titulem je kniha *Středa nám chutná*⁵, která je zaměřena na tematiku dětí bez rodiny.

Praktická část je zaměřena na realizaci a reflexi metodických a pracovních listů ve školní družině. Tyto metodické a pracovní listy jsou cíleny na děti mladšího školního věku a jsou členěny do pěti tematických setkání. Přínosem praktické části je návrh tematických setkání, která společně s metodickými a pracovními listy nabízejí možnosti využití biblioterapie v praxi.

¹ Pozn. ŠTÍPLOVÁ, L. *Neplechaté pohádky*. Ilustrovala M. WALTEROVÁ. Praha: Knižní klub, 2006. ISBN 80-242-1684-1.

² Pozn. IRVING, J. *Jako by se tu někdo snažil nevydat ani hlásku*. 2. vyd. Ilustroval T. HAUPTMANN. Přeložila I. PECHÁČKOVÁ. Praha: Meander, 2017. Modrý slon (Meander). ISBN 978-80-7558-024-5.

³ Pozn. LINDGREN, A. *Dráček s červenýma očima*. Ilustrovala A. TACHEZYOVÁ. Praha: Albatros, 2007. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 978-80-00-01968-0.

⁴ Pozn. ADREANI, M.; FRANCIJA, G. *Sněhová královna*. Přeložila M. KOŘÍNKOVÁ. Praha: Naše vojsko, 2015. ISBN 978-80-206-1600-5.

⁵ Pozn. PROCHÁZKOVÁ, I. *Středa nám chutná*. Ilustrovala D. WAGNEROVÁ. Praha: Albatros, 1994. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-00-00407-0.

Mezi klíčové zdroje, které jsou v bakalářské práci využity, patří zejména *Biblioterapie*⁶ od Pavla Svobody, *Terapie ve speciální pedagogice*⁷ od Oldřicha Müllera, *Psychologie umění*⁸ od Jiřího Kulky nebo *Dětská psychoterapie a poradenství*⁹ od Kathryn a Davida Geldardových.

Biblioterapie, tedy terapie knihou, nabízí možnosti, jak s pomocí příběhů hledat řešení nepříjemných situací a prožitků, které v našich životech mohou nastat. Domnívám se, že biblioterapie kromě pozitivních účinků terapie přibližuje nenásilnou formou literární díla a umožňuje vnímat čtenářství jako jednu z možností, jak smysluplně trávit volný čas.

⁶ Pozn. SVOBODA, P. *Biblioterapie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3684-5.

⁷ Pozn. MÜLLER, O. *Terapie ve speciální pedagogice*. 2., přeprac. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4172-7.

⁸ Pozn. KULKA, J. *Psychologie umění*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2329-7.

⁹ Pozn. GELDARD, K.; GELDARD, D. *Dětská psychoterapie a poradenství*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-476-2.

1 Biblioterapie

1.1 Různé způsoby vymezení pojmu biblioterapie

Ve *Velkém psychologickém slovníku* je na biblioterapii nahlíženo jako na metodu psychoterapie, která využívá čtení jako léčebný prostředek k různým psychickým poruchám. Navíc příznivě působí jako metoda pro odpoutání se od nemoci a posílení vůle vedoucí k uzdravení.¹⁰

Kulka definuje biblioterapii jako léčbu duševních chorob za pomoci vhodné zvolené literatury, mimo jiné přiřazuje k biblioterapii také psaní literárních útvarů. Čtení biblioterapeutických knih nemá pouze léčebný charakter. Je důležitým aspektem při rozvíjení fantazie a slouží k podněcování emocionality.¹¹

Vášová zdůrazňuje, že není možné nahlížet na biblioterapii jako na metodu, díky které lze vyléčit psychické poruchy. Půjde vždy jen o podpůrnou součást léčebného procesu.¹²

Na základě srovnání několika definic lze říct, že biblioterapie je terapie napomáhající v léčbě jak psychických poruch, tak v léčbě usnadňující řešení obtížné životní situace. Signifikantním a opěrným bodem v biblioterapii je vhodně zvolená literatura působící terapeutickým účinkem na čtenáře.

1.2 Historie biblioterapie

Biblioterapie jako metoda se vymezila z vědního oboru psychoterapie. Vymětal definuje psychoterapii jako „*interdisciplinární a transdisciplinární obor vycházející z psychologie a pomáhající člověku prostřednictvím psychologických prostředků v dosahování normality.*“¹³

Psychoterapie vznikla spojením dvou řeckých slov a to *psyché* – duše a *therapón* – služebník, průvodce a opatrovník bohů. První písemnou zmínku nacházíme již ve starověkém Řecku, a to v Platonově dialogu Charmidés. Neméně významnou roli sehrává v dějinách psychoterapie také křesťanství a židovské náboženství ať už v podobě zpovědi, modlitby či výkladu. V širším kontextu se dá říct, že psychoterapie lidstvo provází již od nepaměti. V každém historickém období se nacházeli lidé, které trápily různé psychické neduhy a vyhledávali pomoc nebo pochopení druhých v podobě šamanů, léčitelů, duchovních či lékařů.¹⁴

Psychoterapie se jako samostatný vědní obor začíná rozvíjet až počátkem 20. století. Mezi hlavní představitele tohoto oboru patří neuropsychiatri Pierre Janet a Sigmund Freud. V polovině 20. století začínají vznikat nová odvětví, mezi která patří také biblioterapie.

Samotné počátky biblioterapie nalézáme v antickém Řecku, kdy slovo *therapia* neznamenal pouze medicínský výraz pro léčení, ale také léčbu pomocí hudby a slov.

¹⁰ Srov. HARTL, P.; HARTLOVÁ, H. *Velký psychologický slovník*. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-686-5, s. 63.

¹¹ Srov. KULKA, J. *Psychologie umění*. Praha: Grada, 2008. *Psyché* (Grada). ISBN 978-80-247-2329-7, s. 69.

¹² Srov. VÁŠOVÁ, L. *Úvod do bibliopedagogiky*. Praha: Knihovnictví, 1995. ISBN 80-85866-07-2, s. 61.

¹³ Srov. VYMĚTAL, J. *Úvod do psychoterapie*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2010. *Psyché* (Grada). ISBN 978-80-247-2667-0, s. 17.

¹⁴ Srov. VYMĚTAL, J. *Obecná psychoterapie*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Grada, 2004. *Psyché* (Grada). ISBN 80-247-0723-3, s. 154.

Jak uvádí Svoboda: „*Objevovaly se pokusy spojovat biblioterapii jen se čtením Bible, ale tyto názory se nezakládaly na pravdě. Pravděpodobně vznikaly na základě chápání Bible jako knihy knih.*“¹⁵

V Evropě se v 18. a 19. století začala v nemocnicích velmi často prosazovat četba knih, která sloužila jako podpůrný prostředek při léčbě psychických poruch. Uznávaný americký psychiatr Benjamin Rush využíval čtení jako terapeutickou metodu, která napomáhala pacientům při léčení jejich nejrůznějších obtíží. Za období výrazného vzestupu biblioterapie lze považovat hlavně počátek 20. století. Termín bibliotherapy, česky biblioterapie, jako první použil americký farář Samuel Mccord Crothers. V článku, publikovaném v novinách *Atlantic Monthly* (Atlantský měsíčník), se zabývá tím, jaký má kniha vliv na léčbu různých psychických poruch a chorob. Využívá přitom výše zmíněný pojem bibliotherapy, tedy léčba knihou. Významnou roli sehrává také biblioterapie v období dvou světových válek, kdy napomáhala vojákům zbavit se nepříjemných válečných zážitků.¹⁶

Křivohlavý se zmiňuje o 60. a 70. letech 20. století, kdy došlo jak k založení podsekcce Mezinárodní asociace knihovníků (IFLA), která se zaměřovala na využití knih v nemocničních zařízeních, tak vzniku londýnského mezinárodního ústavu zaměřujícího se na edukaci nemocničních knihovníků. Pro tyto knihovníky vzniká pojem klinický knihovník.¹⁷

V 70. letech 20. století rozděluje Američanka Rhea J. Rubin biblioterapii na tři základní typy:

- Biblioterapie klinická – typ, ve kterém se terapie praktikují v nemocničních nebo psychoterapeutických zařízeních. Tuto terapii vykonávají pouze odborní lékaři z řad psychologů, psychiatrů nebo psychoterapeutů. Literatura je cílená k poznávání sebe sama a svého vlastního nitra.
- Biblioterapie institucionální – typ terapie, která se soustředí na hospitalizované pacienty. Výběr literatury se odvíjí od pacientových problémů. Četba má sloužit k odreagování a relaxaci.
- Biblioterapie vývojová – typ terapie, která je primárně určena pro klienty bez zjevných psychických chorob. Na základě vhodně vybrané literatury by mělo docházet k posunu v psychickém vývoji jedince.¹⁸

Biblioterapie v současné době nenachází uplatnění pouze v nemocničních zařízeních, ale má své nepopíratelné zastoupení také v knihovnách, domovech pro seniory či školách. Rozlišujeme dvě roviny a způsoby vnímání biblioterapie:

- Biblioterapie jako věda, kdy je terapeutem lékař, který s ohledem na diagnostikovanou psychickou poruchu vybere vhodně zvolenou literaturu. Jedná se o terapii řízenou.
- Biblioterapie jako umění, kdy je terapeutem knihovník, učitel nebo sociální pracovník, který doporučí literaturu vhodnou k překonání těžkého období klienta. Jedná se o neřízenou terapii.¹⁹

¹⁵ SVOBODA, P. *Biblioterapie*. In MÜLLER, O. *Terapie ve speciální pedagogice*. 2., přeprac. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4172-7, s. 198.

¹⁶ Srov. ŠATAVOVÁ, L. Historie biblioterapie. *Biblioterapie* [online]. 2008, roč. 1, č. 6 [cit. 2021-10-20]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/5744983-Biblioterapie-obsah-tak-presne-to-tady-nenajdes.html>

¹⁷ Srov. KŘIVOHLAVÝ, J. Biblioterapie. *Československá psychologie* [online]. 1987, roč. 31, č. 5 [cit. 2021-10-20]. ISSN 0009-062X. Dostupné z: <https://kramerius.lib.cas.cz/view/uuid:53108712-420f-11e1-8339-001143e3f55c>

¹⁸ Srov. HOMOLOVÁ, K. *Čtenářská propedeutika*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2009. ISBN 978-80-7368-657-4, s. 76.

¹⁹ Srov. tamtéž, s. 74.

1.3 Formy biblioterapie

Biblioterapii rozdělujeme do několika forem terapie, mezi které patří i forma individuální terapie, která probíhá mezi klientem a terapeutem. Druhou formou biblioterapie je skupinová terapie, která probíhá mezi klienty ve skupině do 25 osob. Mezi třetí formu řadíme hromadnou terapii, která se uskutečňuje ve skupině nad 25 osob. Tato hromadná terapie se ale využívá zcela výjimečně. Svoboda mezi formy biblioterapie řadí také autobiblioterapii, kdy se klient podrobuje terapii předčítání sám bez terapeuta.²⁰

Podle aktivity klienta dále členíme biblioterapii na receptivní, jejímž charakterem je poslech čteného textu druhou osobou, biblioterapii perceptivní, která se vyznačuje porozuměním a reflexí čteného textu při terapii, a biblioterapii expresivní, při níž klient pracuje individuálně s literárním textem v podobě doplňování příběhu, vymýšlení říkadel, básní, případně vlastní tvorbou literárního textu.²¹

Dle Svobody je při terapii důležitý racionální a emoční prožitek, který umožní čtenáři důkladně vnímat děj příběhu. Emoční prožitek by měl být zpočátku upřednostněn před racionální složkou. Při terapii je zcela zásadní, aby se klient postupně ztotožňoval s kladným hrdinou knihy a prožíval jeho cestu do zdárného konce.²²

1.4 Dílčí metody biblioterapie

Biblioterapie pracuje s různými literárními styly a žánry. Mezi základní dílčí metody, které se opírají o literární text, řadíme pohádkoterapii, hagioterapii, imagoterapii a poetoterapii. Kašáková a Kováčová zmiňují ještě tyto subdisciplíny biblioterapie: paremiologickou terapii, narativní terapii a grafoterapii.²³

1.4.1 Pohádkoterapie

Pohádky lidstvo provázejí již od dávných věků. Jsou kulturním dědictvím, které se předává z generace na generaci. Pohádka měla své zastoupení v rámci terapie již v hlubinné psychologii. Polínek et al. definují pohádkoterapii jako „*expresivně – formativní přístup, který využívá metaforičnosti a symboličnosti pohádek nejen k terapeutickým účelům, ale také k prevenci, seberochoji a výchově.*“²⁴

Molicka se zmiňuje o pohádce jako o literárním útvaru, s kterým se děti dokáží ztotožnit nejvíce. Dětem se pomocí příběhu otevírá pohádkový svět, který společně

²⁰ Srov. SVOBODA, P. *Biblioterapie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3684-5, s. 10.

²¹ KAŠČÁKOVÁ, S.; KOVÁČOVÁ, B. *Edukačný a terapeutický potenciál knihy vo včasnej starostlivosti o rodinu s dieťaťom s rizikovým vývinom* [online]. Rožumberok: Verbum, 2020 [cit. 2021-11-05]. ISBN 978-80-561-0808-6. Dostupné z: https://www.ku.sk/images/dokumenty/pf/dokumenty/veda_a_vyskum/elektronicke_publicacie/kascakova_kovacova_educacny_terapeuticky_potencial_knihy_pdf

²² Srov. SVOBODA, P. *Biblioterapie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3684-5, s. 10–11.

²³ Srov. KAŠČÁKOVÁ, S.; KOVÁČOVÁ, B. *Edukačný a terapeutický potenciál knihy vo včasnej starostlivosti o rodinu s dieťaťom s rizikovým vývinom* [online]. Rožumberok: Verbum, 2020 [cit. 2021-11-05]. ISBN 978-80-561-0808-6. Dostupné z: https://www.ku.sk/images/dokumenty/pf/dokumenty/veda_a_vyskum/elektronicke_publicacie/kascakova_kovacova_educacny_terapeuticky_potencial_knihy_pdf

²⁴ Srov. POLÍNEK, M. et al. *Teatroterapeutické a skazkoterapeutické přístupy pro literárně-dramatické obory* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020 [cit. 2021-11-10]. ISBN 978-80-244-5668-3. Dostupné z: <https://imuza.upol.cz/publikace/Polinek-Teatroterapeuticke.pdf>

s hlavním hrdinou mohou objevovat a doprovázet jej do šťastného konce. Dítě vzhlíží k hlavnímu hrdinovi a ztotožňuje se s jeho vzorci chování. Pozitivní zakončení terapeutické pohádky vyvolává v dětském čtenáři důvěru, že všechno zlé se vždy v dobré obrátí.²⁵

1.4.2 Hagioterapie

Hagios pochází z řeckého slova, jehož význam je definován jako svatý, posvátný. Hagioterapie je jedna z forem psychoterapie, která využívá ve své terapii jako prostředek Bibli.²⁶ Četnost významovosti biblických příběhů může být pro věřící i ateisty cestou, jak se hlouběji a pozitivněji zamýšlet nad svým životem a hledat cesty k bližšímu sebepoznávání.²⁷ Dle Remeše není cílem hagioterapie historický ani teologický výklad Bible, ale hlavně to, proč a jakým způsobem vnímáme biblické texty z aspektu našich životních zkušeností.²⁸

1.4.3 Imagoterapie

Pojem imaginace je spojován s představivostí, fantazií a sněním. Kastová přikládá imaginaci velký význam. Slouží jako prostor, který můžeme využívat při vytváření svého vnitřního lepšího světa, případně může posloužit k odpoutání se od problémových situací v běžném životě.²⁹ Zásadní je nejen emoční prožitek, ale také vhléd do budoucnosti, který ve svém imaginárním světě prožíváme a může nám přinést určitou formu jistoty a bezpečí.³⁰

Na imagoterapii nahlíží *Psychologický slovník* jako na psychoterapeutickou metodu, jejímž hlavním cílem je literární hrdina z terapeutické knihy. Klient se učí postupně přejímat vzorce chování tohoto hrdiny do běžného života.³¹

1.4.4 Poetoterapie

Počátky poetoterapie nacházíme již v dávných historických pramenech, zejména v podobě rituálních obřadů nebo za pomoci šamanských zaříkávací. První písemnou zmínku o využití poezie jako léčebného prostředku nacházíme již v 1. tisíciletí. Římský lékař Soranus doporučoval veršovaný text jako léčebný prvek svým pacientům.³²

Svoboda definuje poetoterapii jako „*terapeutickou metodu, která využívá prvků poezie za účelem navození žádoucího prožívání, chování a jednání klientů.*“³³ Přitom také zdůrazňuje, že není využívána pouze jako léčebný prostředek, ale také jako

²⁵ Srov. MOLICKA, M. *Příběhy, které léčí*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-203-4, s. 20.

²⁶ Srov. REMEŠ, P. *Existenciální hagioterapie: spiritualita a psychoterapie*. Praha: Powerprint, 2019. ISBN 978-80-7568-178-2, s. 9–10.

²⁷ Srov. tamtéž, s. 36.

²⁸ Srov. tamtéž, s. 41.

²⁹ Srov. KAST, V. *Imaginace jako prostor setkání s nevědomím*. 2. vyd. Praha: Portál, 2010. Spektrum (Portál). ISBN 978-80-7367-702-2, s. 18.

³⁰ Srov. tamtéž, s. 23.

³¹ Srov. HARTL, P.; HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0873-0, s. 225.

³² Srov. SVOBODA, P. *Poetoterapie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1682-3, s. 45.

³³ SVOBODA, P. *Poetoterapie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1682-3, s. 15.

prostředek rehabilitační a preventivní. Svoboda člení poetoterapii na expresivní a perceptivní.³⁴

1.5 Vymezení příbuzných expresivních terapií

Biblioterapie je z historického hlediska poměrně mladou terapií. Je součástí expresivních terapií, mezi které dále patří dramaterapie, muzikoterapie, arteterapie a taneční terapie. Na expresivní terapie je nahlíženo jako na terapie, kde se jako léčebný prostředek využívá jedna z forem umění.³⁵ Vzhledem k časté provázanosti těchto terapií je potřeba je krátce zmínit.

1.5.1 Dramaterapie

Majzlanová definuje dramaterapii jako: „*Záměrný terapeutický proces, při kterém využíváme verbální nebo neverbální dramatický projev, dramatické činnosti s cílem dosáhnout plánovanou změnu osobnosti při zachování vztahu terapeut – skupina nebo terapeut – jednotlivec v dramaterapeutickém procesu.*“³⁶

Dle Valenty je dramaterapie „*léčebně-výchovná (terapeuticko-formativní) disciplína, v níž převažují skupinové aktivity využívající ve skupinové dynamice divadelních a dramatických prostředků k dosažení symptomatické úlevy, ke zmírnění důsledků psychických poruch i sociálních problémů a k dosažení personálně sociálního růstu a integrace osobnosti.*“³⁷

Mezi paradivadelní systémy, které využívají při terapii divadelní či dramatické prostředky, řadíme také psychodrama a teatroterapii.³⁸ Dramaterapie se na rozdíl od psychodramatu při terapeutickém procesu nesoustředí pouze na individuální a konkrétní problémové životní situace, ale působí v širším kontextu, kdy se klient terapie zaměřuje na role projektivní, nikoliv na role, kde je sám sebou. Velmi často se v dramaterapeutickém procesu vybírají témata, která vznikají spontánně.³⁹

V psychodramatu tvoří základ terapie divadelní prvky, naopak u dramaterapie má terapeut svobodnější možnost výběru v technikách, metodách a prostředcích.⁴⁰ V teatroterapii začíná terapeutický proces již průběhem příprav (včetně tvorby kostýmů, kulis apod.) na divadelní představení a následně probíhá jeho realizací před publikem.⁴¹

Mezi hlavní prostředky, který jsou v dramaterapii využívány, patří improvizace. Může být plánovaná, kde klient předem ví, jakou roli zaujme, či neplánovaná, kdy klient přijme, nebo nepřijme roli hned bez možnosti rozhodování, a nepřipravená

³⁴ Srov. SVOBODA, P. *Poetoterapie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1682-3, s. 47.

³⁵ Srov. KANTOR, J.; LIPSKÝ, M.; WEBER, J. *Základy muzikoterapie*. Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2846-9, s. 21.

³⁶ MAJZLANOVÁ, K. *Dramatoterapia v liečebnej pedagogike*. Bratislava: IRIS, 2004. ISBN 80-89018-65-3, s. 15.

³⁷ VALENTA, M. *Dramaterapie*. 5. vyd. Praha: Portál, 2021. ISBN 978-80-262-1715-2, s. 30.

³⁸ Srov. FRIEDLOVÁ, M.; LEČBYCH, M. (eds.). *Expresivní terapie jako podpora kvality života u různých klientských skupin* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015 [cit. 2021-12-07]. ISBN 978-80-244-4600-4. Dostupné z: <https://tera.expresivniterapie.cz/>, s. 25.

³⁹ Srov. DOČKAL, V. *Dramaterapie*. In VYBÍRAL, Z.; ROUBAL, J. (ed.). *Současná psychoterapie*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-682-7, s. 527.

⁴⁰ Srov. MAJZLANOVÁ, K. *Dramatoterapia v liečebnej pedagogike*. Bratislava: IRIS, 2004. ISBN 80-89018-65-3, s. 69.

⁴¹ POLÍNEK, M. *Teatroterapie*. In MÜLLER, O. *Terapie ve speciální pedagogice*. 2., přeprac. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4172-7, s. 168.

improvizace, kdy klient netuší, o jakou roli či situaci půjde. Majzlanová mezi další techniky a prostředky řadí „*sociodrama, rolové hry, pantomimu, etudy s výchovným zaměřením, práci s příběhem, taneční drama, dramatizaci, dialogickou improvizaci, loutkové a maňáskové divadlo.*“⁴²

1.5.2 Muzikoterapie

Dle světové federace muzikoterapie platí, že „*muzikoterapie je použití hudby a/nebo hudebních elementů (zvuku, rytmu, melodie, harmonie) kvalifikovaným muzikoterapeutem pro klienta nebo skupinu v procesu, jehož účelem je usnadnit a rozvinout komunikaci, vztahy, učení, pohyblivost, sebevyjádření, organizaci a jiné relevantní terapeutické záměry za účelem naplnění tělesných, emocionálních, mentálních, sociálních a kognitivních potřeb.*“⁴³

Mezi metodami, které jsou v muzikoterapii uplatňovány, řadíme metodu aktivní a perceptivní. U aktivní je klient zaměřen na individuální práci za využití vlastního hlasu, hry na hudební nástroj, případně hrou na tělo. Receptivní metoda je zaměřena na vnímání hudby formou poslechu a k relaxaci.⁴⁴ Muzikoterapie je velmi často v terapiích propojována s ostatními expresivními terapiemi. Mezi základní cíle muzikoterapie lze zařadit rozvíjení emocionality, odpoutání se od nepříjemných citových prožitků, rozvíjení fantazie a představ, celkové fyzické a psychické uvolnění, rozvoj estetického citění a objevování nových zážitků a prožitků z hudby.⁴⁵

1.5.3 Arteterapie

Na arteterapii můžeme nahlížet dvěma způsoby, a to v širším pojetí, kdy se označení arteterapie vztahuje i na ostatní expresivní terapie, nebo v užším pojetí, kdy je na arteterapii nahlíženo jako na léčebný prostředek při práci s klientem. Dle Potměšilové arteterapie „*v užším slova smyslu využívá výtvarné umění jako prostředek pro klientovo vyjádření pocitu, nálad a stavů. Prostřednictvím výtvarného vyjádření tak terapeut může klienta poznat, pochopit a pomoci mu v poznání sebe sama při řešení problémů.*“⁴⁶

V arteterapii se využívá malba, kresba nebo modelování. Při výtvarných aktivitách dochází nejen k rozvíjení kreativního potenciálu, fantazie a představ, ale zejména klienti výtvarnou tvorbou mohou sdělovat své vnitřní rozpoložení, potřeby a postoje. Jako u zbylých expresivních terapií ani arteterapie nenahlíží na estetickou stránku výtvarného projevu klienta.⁴⁷

⁴² MAJZLANOVÁ, K. *Dramatoterapia v liečebnej pedagogike*. Bratislava: IRIS, 2004. ISBN 80-89018-65-3, s. 15.

⁴³ KANTOR, J.; LIPSKÝ, M.; WEBER, J. *Základy muzikoterapie*. Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2846-9, s. 27.

⁴⁴ Srov. VRÁNOVÁ, J. *Muzikoterapie*. In VYBÍRAL, Z.; ROUBAL, J. (ed.). *Současná psychoterapie*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-682-7, s. 535.

⁴⁵ Srov. KULKA, J. *Psychologie umění*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2329-7, s. 67–68.

⁴⁶ POTMĚŠILOVÁ, P. *Arteterapie*. In MÜLLER, O. *Terapie ve speciální pedagogice*. 2., přeprac. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4172-7, s. 78

⁴⁷ Srov. KULKA, J. *Psychologie umění*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2329-7, s. 65.

1.5.4 Taneční terapie

Základními prvky této terapie je tanec a pohyb, které mají v historickém kontextu hluboké kořeny. Taneční terapie se jako jedna z psychoterapeutických metod začíná objevovat v první polovině minulého století. Dle Dosedlové taneční terapie „*využívá pohybu jako hlavního psychologického prostředku, který má pomoci náhledu, dále (sebe)uvědomění a případně rekonstrukci neadaptivních stereotypů.*“⁴⁸

V rámci terapie není vnímán tanec po vizuální estetické stránce, ale jako léčebný prostředek k vyjádření prožitku, emocionality a jako jedna z možností pro další terapeutickou práci s klientem.⁴⁹ Dosedlová se také zmiňuje o rozlišování pojmů taneční terapie a terapeutického tance. Terapeutický tanec na rozdíl od taneční terapie není cílen záměrně a plánovaně v pevně daném časovém období. Nachází uplatnění zejména v rámci různých tanečních skupin, kde je využíván jako součást pozitivního působení na jedince.⁵⁰

1.6 Vybrané postupy a způsoby využívání v biblioterapii

1.6.1 Warming-up techniky

Jedná se o techniky, které jsou velmi často využívány při úvodních biblioterapeutických sezeních. Smyslem těchto technik je hravá a zábavná forma, která předchází hlavní části sezení. Mezi využívané techniky jsou řazeny okamžité asociace, slovní kopaná, slovní domino nebo různé formy her s písmeny.⁵¹

1.6.2 Terapie pomocí příběhu

Celý náš život je provázen příběhy, které nás někdy vybízí k převyprávování druhým lidem. Dokáží nás rozradostnit, utěšit, ponaučit, ale také vystrašit. Geldard se zmiňuje o příbězích v dětské literatuře jako o důležitém prvku v dětské psychoterapii. Jde o příběh, ve kterém se téma vyvíjí, vznikají krizové situace, hlavní postavy na tyto situace reagují nejen po emoční stránce, ale také změnou chování. To, že dítě naslouchá příběhu a ztotožňuje se s postavou, uvědomuje si její reagování a změny chování, je krokem, který může dítě ovlivňovat nejen v jeho emoční nestálosti, ale také v příběhu může nacházet situace, které korespondují s jeho současným životem. Tato situace mu dává šanci zamýšlet se otevřeně nad svými problémy.⁵²

Při terapii s příběhem může terapeut využít dvě možnosti práce s dítětem. Buď předčítá vhodný příběh z knihy a následně s dítětem příběh vyhodnotí, nebo dítě vytváří příběh za pomoci terapeuta samo. Při vytváření vlastního příběhu jsou často dětským klientem využívány situace z reálného života a nebývá výjimkou ani zakomponování vlastní osoby do vyprávění. I v tomto případě dostává dítě šanci k nalézání řešení svých

⁴⁸ DOSEDLOVÁ, J. *Taneční terapie a terapeutický tanec*. In MÜLLER, O. *Terapie ve speciální pedagogice*. 2., přeprac. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4172-7, s. 338.

⁴⁹ Srov. ŠPINAROVÁ, J. *Taneční pohybová terapie*. In VYBÍRAL, Z.; ROUBAL, J. (ed.). *Současná psychoterapie*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-682-7, s. 520.

⁵⁰ Srov. DOSEDLOVÁ, J. In MÜLLER, O. *Terapie ve speciální pedagogice*. 2., přeprac. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4172-7, s. 338.

⁵¹ Srov. SVOBODA, P. *Biblioterapie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3684-5, s. 15.

⁵² Srov. GELDARD, K.; GELDARD, D. *Dětská psychoterapie a poradenství*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-476-2, s. 219.

problémů, emoční stability a změn chování. Geldard zmiňuje terapii příběhem za přínosnou u dětí, které potkaly nepříznivé životní situace. Tyto děti mají tendence vyprávět smyšlené příběhy. Při terapii je pro dítě důležité uvědomění, že za smyšlenými příběhy mohou být ukryta nevyřčená přání a tužby. Neméně důležitým faktorem zůstává preventivní charakter knih vůči nepříjemným, případně nebezpečným vnějším vlivům v okolí jedince.⁵³ Mezi hlavní cíle v práci s příběhy patří:

- Pomoci dítěti tím, že mu na základě zvoleného textu ukážeme příběh, ve kterém se vyskytují nepříjemné prožitky, které nás v životě potkávají a dokazují, že takové prožitky mají i druzí.
- Pomoci omezit „nálepkování“, které může nastat v okamžiku, kdy se dítě setká např. s nepříjemným zážitkem.
- Pomoci dítěti dojít k uvědomění si, že ne vždy jde zabránit nepříjemným životním událostem.⁵⁴

1.6.3 Tvůrčí a terapeutické psaní

Základním cílem tvůrčího psaní je nejen nalézání skrytého tvořivého potenciálu, ale také podporování pisatele v jeho nadšení z vlastního literárního díla. V tvůrčím psaní má pisatel svobodnou volbu při psaní textu nejen v podobě jakékoliv myšlenky, ale také v možnosti rozvoje fantazijních představ.⁵⁵

Dle Dočekalové je tvůrčí psaní odvětvím, na jehož základě pisatel nabízí své literární dílo čtenářům a očekává od nich zpětnou vazbu. Díky svému textu otevírá ostatním své vnitřní já a osobitost. Mezi klady tvůrčího psaní můžeme řadit vypsaní se z emoční nestálosti, ustálení proudu myšlenek nebo zklidnění.⁵⁶

Fišer se zmiňuje o tvůrčím psaní jako o činnosti, s jejíž pomocí dochází nejen k vytvoření autorského textu, ale rozvíjí se také psychomotorika, sebejistota, obrazotvornost, dochází k odbourávání strachu a nejistoty ze psaní, relaxaci a smyslovému vnímání.⁵⁷

Metoda psaní má v psychoterapii své důležité zastoupení. Lze ji využívat jako jednu z psychoterapeutických metod. Cílem terapeutického psaní není tvorba literárního či uměleckého textu. Velmi často se využívá autobiografie, kdy se autor vypisuje ze svých pocitů, nálad, představ, přání, tužeb apod. Techniky, které se využívají v terapeutickém psaní, dle Fišera „*pomáhají odhalit skryté, podvědomé, traumatizující momenty v duši pisatele, činí problémy viditelnými, napomáhají uspořádání myšlenek a hodnocení postojů.*“⁵⁸

⁵³ Srov. GELDARD, K.; GELDARD, D. *Dětská psychoterapie a poradenství*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-476-2, s. 220.

⁵⁴ Srov. tamtéž, s. 221.

⁵⁵ Srov. SVOBODA, P. *Biblioterapie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3684-5, s. 53–54.

⁵⁶ Srov. DOČEKALOVÁ, M. *Tvůrčí psaní pro každého*. 2. vyd. Praha: Mám talent, 2016. Knížky pro talentované čtenáře. ISBN 978-80-906506-0-2, s. 14.

⁵⁷ Srov. FIŠER, Z. *Tvůrčí psaní: malá učebnice technik tvůrčího psaní*. Brno: Paido, 2001. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-99-0, s. 18–19.

⁵⁸ Tamtéž s. 20.

1.6.4 Jiné způsoby psaní a práce s textem v biblioterapii

Kromě tvůrčího a terapeutického psaní lze při biblioterapii využívat i tyto vybrané způsoby psaného projevu:

- Biblioterapeutický deník – jedná se o formu deníku, který vychází ze samostatného zpracování každého klienta. U biblioterapeutického deníku je základním aspektem zachování určité míry intimity mezi terapeutem a klientem. Terapeut vychází z každodenních záznamů klienta, kterými proniká do skrytého já klienta.
- Čtenářský deník – tato forma deníku nachází uplatnění v narativní terapii, kde lze vycházet ze zaznamenaných poznatků, myšlenek a reakcí klienta na čtený literární text.⁵⁹
- Listy autorovi nebo hrdinovi z příběhu – způsob, který může klient využít k napsání pozitivní či negativní recenze autorovi či hrdinovi včetně vyjádření vlastních pocitů, názorů, případně návrhů vlastního řešení.
- List sobě samému – na základě získaných informací z textu klient hledá možné způsoby řešení vlastních problémů.
- Doplnění příběhu – práce s otevřeným koncem příběhu.
- Parémie – přísloví, říkadla, aforismy, hádanky a jiné slovní hříčky.
- Anotace – stručný souhrn informací o přečteném díle.
- Citát – z přečteného textu klient sepíše informace, které jsou pro něj zajímavé. Mimo jiné může psát i vlastní, kterými vyjadřuje postoj k čtenému textu.⁶⁰
- Cvičení pro rozvíjení čtení – zábavná cvičení, která jsou daná např. pořadím slov nebo pořadím čísel v textu.
- Řetězec slov – klient nebo terapeut napíše nebo řekne slovo, ke kterému se postupně přidávají ostatní slova, která jsou v kontextu slova předchozího.
- Tajemný předmět – vymýšlení příběhu na základě předloženého předmětu nebo fotografie.⁶¹

⁵⁹ Srov. SVOBODA, P. *Biblioterapie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3684-5, s. 48.

⁶⁰ Srov. MAJZLANOVÁ, K. *Základy biblioterapie pro knihovníky* [online]. 2017 [cit. 2021-12-09]. Dostupné z: https://new.kskls.sk/domain/b5/files/edicia/zaklady_biblioterapie_pre_knihovnikov_2017.pdf

⁶¹ Svoboda, P. *Biblioterapie*. In MÜLLER, O. *Terapie ve speciální pedagogice*. 2., přeprac. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4172-7, s. 217–223.

2 Přehled vybraných děl pro děti a mládež vhodných pro biblioterapii

Na základě odborné literatury, internetového portálu Bibliohelp, rešerší z Národní knihovny České republiky a Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích jsem vytvořila přehled vybraných děl. Vycházela jsem ze zaměření na děti a mládež ve věkové kategorii 6–11 let, která se vztahuje k praktické části bakalářské práce. Pro lepší přehlednost je vytvořena tabulka, kde je uvedena tematická kategorie knih, název, autor a rok vydání. Tabulka obsahuje dvacet knižních titulů pro děti a mládež, které byly vydány v letech 1994–2020.

2.1 Tabulka vybraných děl pro děti a mládež vhodných pro biblioterapii

Tabulka 1 Vybraná díla pro děti a mládež vhodných pro biblioterapii

Tematická kategorie knih	Autor	Název knihy	Rok vydání
Děti bez rodiny	Procházková Iva	Středa nám chutná	1994
Mezilidské vztahy	Andersen Hans Christian	Sněhová královna	2015
	Knopfová Hana	Hilda a Sofie	2019
	Lindgrenová Astrid	Dráček s červenýma očima	2007
Nevyléčitelné nemoci	Brown Marc, Krasny Laurie	Když Dinosaurům někdo umře	2014
	Procházková Iva	Myši patří do nebe	2017
	Špinková Martina	Anna a Anička: o životě na začátku a na konci	2019
Rozvod rodičů	Březinová Ivona	Šel jsem se psem	2020
	Březinová Ivona	Ťapka kočka stěhovavá	2017
	Dvořáková Petra	Julie mezi slovy	2020
Šikana	Brat Roman	Můj anděl se umí práť	2014
	Kiney Jeff	Deník malého poseroutky	2009
	Krolupperová Daniela	Já se nechtěl stěhovat	2010
Úzkostné poruchy	Irving John	Jako by se tu nikdo nesnažil nevydat ani hlásku	2017
	Molicka Maria	Příběhy, které léčí	2007
	Špinková Martina	Divný brach strach	2020
Výchova a zlozvyky	Badegruber Bernd, Pirkl Friedrich	Příběhy pomáhají s problémy	2000
	Škyříková Zuzana	Zlobilky	2016
	Štarková Petra	Pravidla skutečných ninjů	2019
	Štíplová Ljuba	Neplechaté pohádky	2006

3 Základní představení vybraných knih pro děti a mládež vhodných pro biblioterapii

3.1 Štíblová Ljuba, Neplechaté pohádky

1. vyd. – Praha: Knižní klub, 2006, 40 s.

ISBN 978-80-242-1684-1

Ilustrace: Walterová Marcela

Věková kategorie: mladší školní věk (6–11 let)

Žánr, druh: publikace pro děti, pohádka

Prostředí: přirozené prostředí, ve kterém pohádkové postavy žijí

Jazyk: spisovný

Hlavní téma: mezilidské vztahy, morální hodnoty, výchova

Hlavní postavy: zvířátka a neposlušné prsty

Obsah knihy:

Knihla obsahuje čtyři humorné pohádky, které se vysmívají špatným lidským vlastnostem. V Nedbalé pohádce vystupují nepořádné a neposlušné prsty, které se řádně nestarají o svůj domeček – rukavice. Pohádka nám ukazuje, kam až může dojít nepořádnost, když se o své věci hezky nestaráme. Druhá pohádka, která má v názvu zapomnětlivá, vypráví o prasátku s rovným ocáskem, které je neustále roztržité a vše, co se mu řekne, zapomíná. Ostatním zvířátkům je pro smích a nechťejí mu poradit, jak se této roztržitosti zbavit. Vymýšlejí mu básničku, která ale vůbec není hezká. Prasátko je smutné a jak může, schovává se před ostatními. Bojí se, aby se mu pořád neposmívali. Prasátko napadlo, že by se mohlo zeptat lidí, když je zvířátkům jen pro smích. Potkalo chlapce, který se mu vůbec nesmál, a dostalo radu. Kdykoliv si bude muset něco zapamatovat, udělá si uzal na ocásku. A ono to opravdu fungovalo. Jen od té doby nemá prasátko rovný ocásek. Od všech těch uzalů, které si díky zapomnětlivosti dělá, má ocásek samou kličku. Ve třetí pohádce by si mlsná kočka Pidloočka ze všeho nejraději pochutnala na rybičce z akvárika. Čekala na příležitost, kdy ji nikdo neuvidí, a vymýšlela, jak si pochutná. Ale nebylo to tak jednoduché, jak se zdálo. Jednou byla voda studená, podruhé se v rukavicích rybka špatně chytala, a když se rozhodla vypít vodu s rybkou, přistihl Pidloočku kluk, od kterého dostala kočka výprask. Čtvrtá pohádka vypráví o kapříkovi, který se jmenoval Šupináč. Byl to ten nejhezčí kapřík v širokém okolí. Měl na sobě mnoho penízku – šupinek, které si šetřil. Ale s příchodem jara se vše změnilo. V rybníce se konala pouť a Šupináč musel vyzkoušet všechny atrakce. Pokaždé ho to stálo mnoho penízku, až mu jich zbylo jen pár u hlavičky. To byla ostuda. Marnotratný kapřík Šupináč tak dlouho měnil své šupinky za nepotřebné věci, až mu skoro žádné nezůstaly. Každá ze čtyř pohádek je doplněna verši a poutavými ilustracemi.⁶²

⁶² ŠTÍPLOVÁ, L. *Neplechaté pohádky*. Ilustrovala M. WALTEROVÁ. Praha: Knižní klub, 2006. ISBN 80-242-1684-1, s. 1–40.

3.2 Irving John, Jako by se tu někdo snažil nevydat ani hlásku

2. vyd. – Praha: Meander, 2017, 30 s.

ISBN 978-80-7558-024-5 (brož.)

Překlad: Pecháčková Ivana

Ilustrace: Hauptmannová Tatjana

Věková kategorie: mladší školní věk (6–11 let)

Žánr, druh: publikace pro děti, próza s dětským hrdinou

Prostředí: dětský pokoj

Jazyk: spisovný

Hlavní téma: strach

Hlavní postava: chlapec Tom

Obsah knihy:

Příběh v této knize začíná hlubokou nocí, kdy se malý Tom probudí. Tom neví, co se děje, ale svírá ho zvláštní pocit, jako by v dětském pokoji nebyli sami. Snaží se probudit mladšího bratra, ale to se mu nepodaří. Tom utíká vzbudit tatínka a vypráví mu o svém imaginárním strašidlu, které neustále šramotí a nenechá ho spát. Vrací se s tatínkem do dětského pokoje, aby strašidlo lapili. A skutečně pod postelí cosi škrábalo. Tom se moc bál. Byl to takový strašidelný šramot, že to probudilo i mladšího bratříčka Tima. Tatínek oba uklidnil, že jde jen o myšku, která štrachá ve zdech. Tatínek bouchl pěstí do zdi a šramot utichl. Chlapcům radí, jak si mají pomoci, kdyby se myška vrátila. Tom se uklidnil a vzápětí usnul. Mladší bratr ale usnout nemohl. Netušil, co je to myš, a tiše naslouchal zvukům. Co kdyby se strašidlo vrátilo?⁶³

Příběh je napsán prostým stylem, který je dokreslen barvitými a tajemnými ilustracemi. Je vyprávěn z pohledu malého dítěte, které přepadávají noční děsy. Jako jistota bezpečí a ochrany je v příběhu znázorněn tatínek.

3.3 Lindgrenová Astrid, Dráček s červenýma očima

1. vyd. – Praha: Albatros, 2007, 35 s.

ISBN 978-80-00-01968-0

Ilustrace: Tachezy Andrea

Věková kategorie: mladší školní věk (6–11 let)

Žánr, druh: publikace pro děti, příběhy dětí

Prostředí: farma

Jazyk: spisovný

Hlavní téma: odlišnost, sebezpřijetí, mezilidské vztahy

Hlavní postava: dráček

Obsah knihy:

Tato útlá kniha na třiceti pěti stranách nastiňuje poetický příběh z krátkého pobytu dráčka v našem světě. Kniha je doplněna z poloviny ilustracemi, které příběh barvitě dokreslují. Dějem příběhu nás provází dívka, která se svými dětskýma očima pokouší hledat řešení v situacích, které v knize vznikají. Jednoho jarního dne se jde podívat s bratrem do prasečího chlívků na právě narozená selátka, ale kromě selátek tam nalézají také malého zeleného dráčka s červenýma očima. Prasečí matka ho odmítala pro jeho „jinakost“, a tak byl dráček odkázaný na péči sourozenců. Dráčka chodili

⁶³ IRVING, J. *Jako by se tu někdo snažil nevydat ani hlásku*. 2. vyd. Ilustroval T. HAUPTMANN. Přeložila I. PECHÁČKOVÁ. Praha: Meander, 2017. Modrý slon (Meander). ISBN 978-80-7558-024-5, s. 1–30.

do chlívku krmit podivuhodnými předměty, ale dráček je vždy snědl a byl rád, že za ním sourozenci chodí. Dráček rostl a zažíval s dětmi dobrodružství třeba tak, že spadl do koryta plného pomyjí. Občas se stávalo, že byl dráček velmi smutný a nechtěl nikoho vidět. Chlapec s dívkou se domluvili, že ho postraší tím, že už mu nikdy nepřinesou jídlo. Dráček plakal a plakal tak moc, až se ho dětem zželelo. Dívka nostalgicky vzpomínala na druhého října, poslední den, kdy dráčka viděla. Dráčka s prasátky vypustili do ohrady a dráček k dívce přišel, aby ji se slzami v očích obejmul a vzápětí vzlétl. Letěl za zapadajícím sluncem a zpíval. Dívka byla smutná a plakala.⁶⁴

Příběh také kromě tématu odlišnosti a nepřijetí mezi blízkými vybízí k zamyšlení nad věčným odchodem někoho, kdo je nám velmi blízký.

3.4 Andersen Hans Christian, Sněhová královna

1. vyd. – Praha: Naše vojsko, 2015, 77 s.

ISBN 978-80-206-1600-5 (váz.)

Překlad: Kořínková Marcela

Ilustrace: Adreani Manuela

Věková kategorie: mladší školní věk (6–11 let)

Žánr, druh: publikace pro děti, pohádka

Prostředí: domov, ledový palác

Jazyk: spisovný

Hlavní téma: přátelství, mezilidské vztahy

Hlavní postava: Gerda

Obsah knihy:

Pohádkový příběh, který vypráví o přátelství a lásce mezi Gerdou a jejím nejlepším přítelem Kayem, kteří spolu vyrůstali a prožívali společná dobrodružství. To vše bylo jednoho dne přerušeno tím, že se Kayovi do oka a srdce dostal maličký střípek z rozbitého kouzelného zrcadla. Kay byl očarován, začal být zlý na lidi, které do té doby miloval, nic ho netěšilo, neuměl se radovat. Kay posléze odešel se Sněhovou královnou do jejího Ledového království. Sněhová královna byla proslulá svou zlobou vůči lidem, kterým brala lásku, soucit a porozumění. Kay díky polibku od Sněhové královny zapomněl na vše, co měl rád, a to i na Gerdu. Gerda se svého přítele nechtěla vzdát a rozhodla se ho za každou cenu najít.

Dobrodružná cesta, na kterou se vydala, jí do cesty přivedla stařenu, která se rozhodla Gerdu začarovat, chtěla ji jen pro sebe. Vše, co by Gerdě mělo připomínat Kaye, nechala zmizet, ale zapomněla na růže, které Gerda objevila. Vzpomněla si na Kaye a čarovnou zahradu opustila. Potkala vránu, která jí řekla, že ví, kde Kay je. Vyprávěla jí příběh o chlapci, kterého Gerda popisovala. Tento chlapec se ucházel o kněžnu v nedalekém zámku. Při příchodu do zámku ale Gerda zjistila, že se vrána mýlila. Gerda ze zámku odešla a na cestu dostala od kněžny zlatý kočár, který později přepadli v lese loupežníci. Dívka se po přepadení seznámila s loupežnickovou dcerou, která jí časem darovala soba a propustila ji, aby našla svého přítele. Soba se rozeběhl a zastavil se až po dlouhé cestě u Laponky, jež je pohostila a poprosila o předání vzkazu své přítelkyni. Gerda se vydala na další dlouhou cestu. Finka, která čekala na vzkaz od své přítelkyně, prozradila Gerdě, kde se Kay ukrývá. Gerda se musela velký kus cesty trmácet ve sněhu a mrazu, až konečně spatřila ledový palác. Procházela všechny komnaty a našla Kaye, který byl očarováný a vůbec ji nepoznával. Z ledových kostek

⁶⁴ LINDGREN, A. *Dráček s červenýma očima*. Ilustrovala A. TACHEZYOVÁ. Praha: Albatros, 2007. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 978-80-00-01968-0, s. 1–35.

se snažil poskládat slovo věčnost. Pokud by se mu to podařilo, byl by osvobozen. Gerda přistoupila ke Kayovi, začala ho objímat a plakat. Její horké slzy se dostaly Kayovy až do srdce, z kterého se vyplavil střípek z kouzelného zrcadla. Kay se rozplakal a z oka mu vypadl i poslední začarovaný střípek. Ledové kostky samou radostí vyskládaly slovo věčnost a Sněhová královna přestala mít nadvládu nad Kayem. Příběh měl šťastný konec díky lásce, která mezi Gerdou a Kayem panovala. Porazili zlo, kterým Sněhová královna Kaye očarovala.⁶⁵ Pohádka o věčné naději ze shledání, obětavosti, ale také o zoufalství, beznaději a bolesti. Síla opravdového přátelství a lásky dětských hrdinů dává naději, že vše zlé se dá vždy překonat.

3.5 Procházková Iva, *Středa nám chutná*

1. vyd. – Praha: Albatros, 1994, 62 s.

ISBN 80-00-00407-0 (váz.)

Ilustrátor: Wagnerová Denisa

Věková kategorie: mladší školní věk (6–11 let)

Žánr, druh: publikace pro děti, próza s dětským hrdinou

Prostředí: dětský domov

Jazyk: spisovný

Hlavní téma: dětský domov, ztráta identity

Hlavní postava: Cilka

Obsah knihy:

Příběh vypráví o malé holčičce, kterou průvodčí našel opuštěnou ve vlaku. Její cesta vedla z policejní stanice do kojeneckého ústavu, kde holčička dostala jméno Cilka. Cilka rostla, a když už v ústavu pro ni nebylo místo, ujala se jí v dětském domově Slunečnice ředitelka Pralinka. Pralinku měly všechny děti rády. Jednoho dne se stalo něco zvláštního. Cilce začala růst na hlavě jablka. Čím byla Cilka šťastnější, tím větší byla úroda jablíček. Děti, které jablka ochutnaly, byly šťastnější a veselejší. V domově se každou středu z nasbíraných Cilčiných jablek pekl lahodný štrúdl. Pralinka onemocněla a dětskému domovu začal velet ředitel Šeda, který u dětí nebyl tak oblíben. Nejvíce byl znepokojen jablky, která rostla na Cilčině hlavě, a odvedl ji k lékaři. Cilka už v domově nebyla ráda, důkazem toho bylo, že jí jablka rostla méně než obvykle. Rozhodla se odejít z domova. Chtěla odjet vlakem neznámo kam, ale jako by tomu osud chtěl, potkala se s Pralinkou, s kterou se vrátila do domova. S Pralinkou se vše v dobré obrátilo a v domově zase středa chutnala ze všech dnů nejvíce.

Poetický příběh dává možnost nahlédnout na dětský domov jinými očima, a to jako na prostředí domova, ve kterém vládne ředitelka Pralinka, která svým laskavým přístupem vytváří u dětí pocit bezpečí a jistoty. Domov je založen na přístupu a chování k dětem. Není podstatné, v jakém prostředí děti vyrůstají, ale s kým vyrůstají. Autorka v knize popisuje Cilku jako dítě, které není krásné z vnějšku, ale svojí vnitřní krásou si získává srdce ostatních. Jablka, která jsou v příběhu zobrazena jako Cilčina odlišnost od ostatních dětí, jsou nositeli štěstí a radosti. Příběh vybízí k zamyšlení nejen nad tematikou dětských domovů, touhou někam patřit, ale také nad určitou formou respektu k odlišnosti druhých. Tím, že se něčím odlišuji od druhých, nemusím být hned nemocný ani zavržený.⁶⁶

⁶⁵ ADREANI, M.; FRANCIA, G. *Sněhová královna*. Přeložila M. KORŮNKOVÁ. Praha: Naše vojsko, 2015. ISBN 978-80-206-1600-5, s. 1–77.

⁶⁶ PROCHÁZKOVÁ, I. *Středa nám chutná*. Ilustrovala D. WAGNEROVÁ. Praha: Albatros, 1994. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-00-00407-0, s. 6–61.

4 Praktická část

Cílem praktické části bakalářské práce je vytvoření a možné využití pracovních listů pro děti mladšího školního věku ve volnočasové výchově ke čtenářství. Vybrané knižní tituly vhodné k biblioterapeutickým účelům jsou společně s metodickými listy součástí pracovních listů. Tyto pracovní listy budou využity pro děti, které docházejí do školní družiny.

Při přípravě metodických a pracovních listů jsem vycházela z několika aspektů. Prvním z nich byl výběr poutavého příběhu, který by děti zaujal, vyvolal emoce a umožnil identifikaci s hlavní postavou. Druhým aspektem byl výběr knižních titulů, kde literární text bude zaměřen na cílená biblioterapeutická témata, z kterých jsem zvolila strach, odlišnost, mezilidské vztahy, poruchu pozornosti a děti bez rodiny. Třetím aspektem byla vhodnost příběhu pro konkrétní věkovou kategorii.

Praktická část je koncipována do vybraných pěti tematických bloků. Realizace setkání bude probíhat po dobu pěti týdnů ve školní družině, a to s časovou dotací 90 minut.

V následujících podkapitolách je představena charakteristika zařízení, v němž realizace metodických a pracovních listů probíhala.

4.1 Charakteristika zařízení a věkové kategorie účastníků

Realizace pěti tematických setkání se uskutečnila v soukromé škole v Českých Budějovicích, kde pracuji jako asistentka pedagoga ve 3. trojročí. Setkání probíhala v měsících lednu a únoru s časovou dotací 90 minut.

Do školní družiny docházejí děti ve věkové kategorii 6–11 let. Školní družina eviduje docházku 30 dětí, ale pravidelně ji vyživá maximálně 16 dětí. Provoz školní družiny probíhá v ranních hodinách od 7:15 do 8:15 hod. a v odpoledních hodinách od 13:00 do 16:30 hod.. V době letních prázdnin je družina uzavřena, ale soukromá škola nabízí možnost příměstských táborů po celou dobu prázdnin. Prostory ve školní družině jsou malé, ale děti mohou v odpoledních hodinách využívat třídu pro výuku hudební výchovy. K dispozici mají také venkovní hřiště v areálu školy. Celoroční plán školní družiny na rok 2021/2022 vychází ze školního vzdělávacího programu a následně jsou rozpracovány tematické čtvrtletní a měsíční plány.

4.2 Realizace metodických a pracovních listů

4.2.1 Metodický a pracovní list č. I

Místo realizace: Soukromá základní škola a mateřská škola Viva Bambini
Nám. Bratří Čapků 1267/10, 370 07 České Budějovice

Věková kategorie: 7–10 let

Počet dětí: (8 dívek; 2 chlapci)

Téma setkání: porucha pozornosti spojená se zapomnětlivostí

Pomůcky: kniha *Neplechaté pohádky*, pracovní listy, psací pomůcky

Cíle setkání:

- **Kognitivní** – děti se s pomocí příběhu seznamují s poruchou pozornosti spojenou se zapomnětlivostí. S literárním textem pracují tvořivě, rozvíjejí fantazii a kreativitu. Své myšlenky a názory dokáží reprodukovat ostatním.
- **Afektivní** – děti si uvědomují obtíže spojené se zapomínáním a posmíváním se. Dokáží zhodnotit chování postav v textu a vyjádřit svůj postoj k nim.

- **Psychomotorické** – děti přirozeně improvizují. V písemném a ústním projevu se vyjadřují srozumitelně, využívají kreativitu.

První setkání

Na začátku tematického bloku jsme využili komunitní kruh k přivítání. Dětem jsem vysvětlila, že se v družině budeme potkávat několik týdnů. Setkání byla pravidelná a uskutečňovala se každou středu od 14:00 do 15:30 hod. Mým úkolem bylo každý týden seznámit děti s novým příběhem a společně přemýšlet nad tím, jakou myšlenku nám chtěl příběh předat.

První kniha, kterou jsem dětem představila, se nazývala *Neplechaté pohádky* a my si z ní přečetli pohádku o prasátku, které zapomínalo. Ale ještě před tím jsme si vyzkoušeli, jak jde dětem rýmování slov. Každý, tak jak jsme seděli v kruhu, vymyslel slovo, ke kterému našel rým.

Děti s touto aktivitou problém neměly, spíše se zpočátku ostýchaly. Po chvíli ale slovíčka vymýšlely bez problémů.

Druhou aktivitou byl poslech předčítané pohádky. Vysvětlila jsem dětem, že je důležité pozorně poslouchat, abychom si o pohádce mohli společně popovídat. Po předčítání probíhala diskuze v komunitním kruhu. K pohádce jsem volila otázky z metodických listů.

Otázky k přečtené pohádce

- 1) Proč se prasátko z pohádky schovávalo?
- 2) Jak se cítilo prasátko, když se mu posmívali?
- 3) Vzkázal/a bys něco zvířátkům, která se posmívala?
- 4) Proč se někdy lidé posmívají?
- 5) Posmíval se ti někdo?
- 6) Jak ses cítil/a?
- 7) Pomohl někdo prasátku v pohádce?
- 8) Znáš někoho ve svém okolí, kdo je zapomnětlivý?

Odpovědi dětí

Na otázky 1, 2 a 7, které byly zaměřeny na porozumění a pozornost, při předčítání děti odpovídaly bezchybně. Děti věděly, že prasátku pomohl v příběhu chlapec. Prasátko se často trápilo, protože díky zapomínání bylo terčem posměchu pro ostatní zvířátka.

Otázka č. 3. Vzkázal/a bys něco zvířátkům, která se posmívala?

Děti se shodly na tom, že by se zvířátka smát neměla, protože se jim někdy může stát to samé jako prasátku.

„Jsou škaredí, posmívají se druhým a ti jsou pak smutní a poníženi.“ „To zvířátko za to nemůže, ať ho nechají.“ „Ted’ se smějí a pak se někdo zase může smát jim.“

Otázka č. 4. Proč se někdy lidé posmívají?

„Aby někoho ponížili, jsou někdy zlí.“ „Lidé se často posmívají třeba kvůli vlastnostem, které mají druzí.“ „Někomu něco nejde, a tak se smějí.“

Otázka č. 5. Posmíval se ti někdo?

Menší děti se shodly, že se jim nikdo neposmíval, a jestli ano, tak o tom nevědí. Starší děti mluvily hodně o posmívání ze strany sourozenců nebo spolužáků.

Otázka č. 6. Jak ses cítil/a?

Starší děti souhlasně mluvily o tom, že jim to bylo líto. Objevovaly se odpovědi, že lidé, kteří se jim posmívají, nepatří mezi kamarády.

Otázka č. 8. Znáš někoho ve svém okolí, kdo je zapomnětlivý?

„Já často zapomínám, protože nedávám třeba moc pozor.“ „Moje babička pořád někde zapomíná brýle.“ „Sestra zapomíná chodit spát.“

Po diskuzi proběhlo rozdání a vyplňování pracovních listů. Dětem jsem vysvětlila, jak s listy pracovat, a pomáhala jim, pokud něčemu nerozuměly nebo si nevěděly rady. Zhodnocení pracovních listů proběhlo s pomocí otázek, které byly v metodických listech.

Otázky k pracovním listům

- 1) Je důležité pomáhat?
- 2) Pomohl/a už si někdy někomu? Jak?
- 3) Bude se prasátku líbit tvá básnička? Vymýšlela se ti snadno?

Odpovědi dětí

Otázka č. 1. Je důležité pomáhat?

„Jo, je to moc důležité pomáhat, když pomůžu, tak až budu potřebovat, pomůže mi taky někdo.“ „Abych měla dobrý pocit, že jsem někomu pomohla.“

Otázka č. 2. Pomohl/a už si někdy někomu? Jak?

„Mamince pomáhám uklízet, tatínkovi jsem připravila oběd.“ „Mamince a tatínkovi jsme s bráchou pomohli hodně tím, že jsme na světě.“

Otázka č. 3. Bude se prasátku líbit tvá básnička? Vymýšlela se ti snadno?

„Mě to moc nebavilo.“ „Mě jo, prasátko bude mít určitě radost.“ „Já nevím, asi mě to moc nebavilo.“ „Bylo to těžké vymýšlet.“

Posledním úkolem byla dramatizace příběhu. Děti dostaly zadaný příběh z metodických listů. Měly si poradit, jak se dostat z lesa, ve kterém se ztratily a zapomněly cestu. Děti se rozhodly, že se rozdělí do dvou skupin a každá skupina zahraje jednu scénku.

První skupina si s úkolem poradila tak, že se ztratila v přírodě a našla chatku, ve které bydlela hodná paní, která je tam nechala bydlet do té doby, než je našli rodiče.

Druhá skupina vymyslela scénku o Jenichovi a Maruše, kteří se ztratili v lese a pomohli si jako v Perníkové chaloupce tím, že vylezli na strom a uviděli světlo. Přišli ke světlu, ale místo Ježibaby našli u stromu hodnou babičku, která jim pomohla tím, že jim darovala na cestu mapu.

Závěrečné zhodnocení

Společné zhodnocení proběhlo v komunitním kruhu. Dětem se scénka vymýšlela a hrála dobře. Dramatizaci příběhu splnily s nadšením. Měly dostatek prostoru na vymýšlení a realizaci. Nejméně atraktivní z celého setkání se jim zdála báseň, kterou měly vymyslet.

Reflexe setkání

Děti na první setkání reagovaly pozitivně. Na otázky odpovídaly bez vybízení a vzájemně se doplňovaly. Ostych, který ze začátku měly, po chvíli opadl. Pohádka

z knihy byla pro děti atraktivní a poutavá, pozorně poslouchaly a neměly problém s pozorností.

Pracovní listy, které vyplňovaly, byly v bodech 1–4 srozumitelné a neměnila bych je v žádném bodě. V pátém bodě měly děti vymyslet básničku. Pro menší děti ve věku 7–8 let bylo vymýšlení básně složité a měly tendence od sebe opisovat. Zde bych příště pracovní listy doplnila nedokončenými rýmy a dala bych k nim do závorky slova, která se rýmují. Nechala bych na dětech, jaká si doplní. Starší děti ve věku 9–10 let problém s básní neměly. Pracovní listy děti hodnotily kladně, jako nejméně atraktivní se jim zdálo vymýšlení básně.

Cílem setkání bylo dětem pomocí příběhu přiblížit poruchu pozornosti spojenou se zapomnětlivostí a uvědomění si obtíží, které jsou spojeny se zapomínáním a posmíváním. Otázky cílené k zamyšlení nad touto poruchou vedly děti k přemýšlení nad odpověďmi. Děti se dokázaly vcítit do situací, které jsou spojené s posmíváním, a vnímat obtíže, které hlavního hrdinu trápily. Po počátečním ostychu dokázaly prezentovat své názory před ostatními. Při dramatické scéně zvládly improvizaci bez jakýchkoliv obtíží.

Nejvíce jsem se obávala časové dotace, která se mi při tvorbě metodických listů zdála nedostatečná, ale 90 minut stačilo na dokončení veškerých aktivit z metodických listů.

4.2.2 Metodický a pracovní list č. II

Místo realizace: Soukromá základní škola a mateřská škola Viva Bambini,
Nám. Bratří Čapků 1267/10, 370 07 České Budějovice

Věková kategorie: 6–10 let

Počet dětí: (9 dívek; 5 chlapců)

Téma setkání: strach

Pomůcky: kniha *Jako by se tu někdo snažil nevydat ani hlásku*, pracovní listy, psací pomůcky, pastelky

Cíle setkání:

- **Kognitivní** – děti si pomocí literárního textu uvědomují různé podoby strachu. S pomocí textu a aktivit, které navazují, rozvíjejí fantazii a kreativitu. Své myšlenky a názory dokáží reprodukovat ostatním.
- **Afektivní** – děti umí slovy vyjádřit vlastní pocity, které mají při strachu. Dokáží zhodnotit chování postav v textu a vyjádřit svůj postoj k nim.
- **Psychomotorické** – děti při pantomimě rozvíjejí nonverbální komunikaci, u výtvarné činnosti rozvíjejí jemnou motoriku a kreativitu.

Druhé setkání

Druhé setkání jsme začali v komunitním kruhu, vyzkoušela jsem děti, jestli si pamatují, s jakou knihou jsme pracovali minulý týden. Děti, které se setkání nezúčastnily, tiše poslouchaly. Děti, které byly na úvodním setkání, si knihu dobře pamatovaly.

Druhá kniha, kterou jsem dětem představila, byla *Jako by se tu někdo snažil nevydat ani hlásku*. Přečetli jsme z ní strašidelný příběh. Kdo byl na úvodní hodině, věděl, že nás nyní čeká slovní rozcvička. Úkolem bylo procvičení a vymýšlení páru slov, která se k sobě hodí určitým významem.

Děti, které navštívily úvodní setkání, vymýšlely slova bez ostychu, nově přichozím chvíli adaptace trvala, ale poté ani ony neměly problém s aktivitou.

Druhou aktivitou bylo předčítání příběhu. Dětem jsem vysvětlila, že je opět velmi důležité poslouchat příběh tak, abychom po předčítání společně mohli přijít nejen na to,

kdo v příběhu straší, ale také abychom si mohli příběh společně zhodnotit. Po předčítání proběhla diskuze, otázky byly voleny z metodických listů č. II.

Otázky k přečtenému příběhu

- 1) Co trápí Toma z příběhu?
- 2) Jaké strašidlo Toma zlobilo?
- 3) Co bys vzkázal hlavnímu hrdinovi z příběhu?
- 4) Co je to strach?
- 5) Máš někdy z něčeho strach?
- 6) Čeho ses zatím nejvíc bál/a?
- 7) Kdy se nebojíš?
- 8) Bojíš se tmy?

Odpovědi dětí

Na otázky 1 a 2, které byly zaměřeny na porozumění a pozornost při předčítání, děti odpovídaly bezchybně. Shodly se, že se Tom bojí strašidel a že místo strašidla Toma zlobila myška ukrytá ve stěně.

Otázka č. 3. Co bys vzkázal/a hlavnímu hrdinovi z příběhu?

„Neboj se myšičky, je malinká a neublíží ti.“ „Je to tvá kamarádka, žádné strašidlo a určitě nekouše!“

Otázka č. 4. Co je to strach?

„Když nějaký člověk na někoho vybařne a ten se lekne, tak to, jak se bojí, to je strach.“ „Strach je, když se něčeho moc bojím a nemůžu z toho usnout.“ „Všechno, čeho se bojím.“ Menší děti nedokázaly strach nijak samy pojmenovat, zpravidla souhlasily se staršími spolužáky, že je to vše, čeho se bojí.

Otázka č. 5. Máš někdy z něčeho strach?

„Bojím se cizích lidí, aby mi neublížili.“ „Bojím se, že na mě někdo vybařne a já se leknu.“ „Bojím se v noci duchů pod postelí.“ Duchů a strašidel pod postelí se bojí většina dětí z našeho setkání.

Otázka č. 6. Čeho ses zatím nejvíc bál/a?

„Nejvíce se bojím duchů.“ „Nejvíce jsem se zatím bála nemocnice a operace mandlí.“ „Bál jsem se jednoho svého plyšáka, mamka ho radši vyhodila, aby už nikoho nestrašil.“ „Nejvíce se bojím tmy, že tam někdo bude.“ „A já každou noc strašidel každou noc pod postelí.“

Otázka č. 7. Kdy se vůbec nebojíš?

„Nebojím se, když se mnou usíná maminka.“ „Já se zase nebojím chodit potmě venku, tedy když svítí lampy, jinak bych se asi bál.“ „Já se nebojím, protože chodím na karate.“

Otázka č. 8. Bojíš se tmy?

„Bojím se stínů, vypadají, jako kdyby tam někdo byl.“ „Já se bojím z toho samého důvodu, mám strach, jako kdyby ten stín byl nějaký mrtvý duch.“ „Bojím, ve tmě vidím strašidla, a když někam jdu, tak jdou za mnou.“ Při našem povídání se nenašel nikdo, kdo by se tmy nebál.

Po diskuzi proběhlo rozdání a vyplňování pracovních listů. Dětem jsem vysvětlila, jak s listy pracovat, a pomáhala jim, pokud něčemu nerozuměly nebo si nevěděly rady.

Zhodnocení pracovních listů proběhlo pomocí otázek, které byly v metodickém listu č. II.

Otázky k pracovním listům

- 1) Co kdyby vůbec nebyl strach?
- 2) Jak rozumíte příslovím, která jste měli doplnit?
- 3) Máte nějaký rituál nebo hračku, která vám pomáhá, když máte z něčeho strach?

Odpovědi dětí

Otázka č. 1. Co kdyby vůbec nebyl strach?

„To by bylo hodně dobré.“ „To by nebylo vůbec dobré, protože by ses vůbec ničeho nebál, třeba auta, a pak bys nedával tolik pozor, a to auto by tě mohlo přejet.“ „A kdybychom se nebáli, tak se můžeme taky spálit od ohně.“

Otázka č. 2. Jak rozumíte příslovím, která jste měly doplnit?

Strach má velké oči: *„No, to je jako, že když máš strach, tak těma očima vidíš to nebezpečí.“*

Kdo se bojí, nesmí do lesa: *„Když se bojíš, tak tam nemáš chodit, protože nevíš, co všechno tam na tebe může číhat.“*

Potmě každá kočka černá: *„Ve tmě ti připadá všechno stejné.“*

S úsměvem jde všechno lépe: *„Když jsi šťastný a veselý, tak jde všechno líp.“*

Otázka č. 3. Máte nějaký rituál nebo hračku, která vám pomáhá, když máte z něčeho strach?

„Mně pomáhá, když si někdy to strašidlo nakreslím. Pak už se nebojím.“ „Mně pomáhá, když se schovám celá pod peřinu.“ Většina dětí se shodla, že usíná se svým nejoblíbenějším plyšákem, který je v noci ochraňuje před duchy.

Posledním úkolem byla pantomima. Děti dostaly zadání z metodických listů. Měly s pomocí pantomimy zahrát příběh, kdy půjdou prozkoumat opuštěný dům, ve kterém bydlí strašidla. Cílem pantomimického příběhu bylo zjistit, zda umí strašidla strašit potichu. Děti se rozdělily do dvou skupin, a ještě před tím, než začaly příběh vymýšlet, jsme si v komunitním kruhu vyzkoušeli, jak s pomocí pantomimy může vypadat strach, pláč, smích, strašení, bolest a radost.

Závěrečné zhodnocení

Závěrečné zhodnocení proběhlo v komunitním kruhu. Dětem se pantomimické scénky zdařily. Vyzkoušely si, jaké to je nemluvit a nonverbálně vyjadřovat emoce. Pro některé to bylo první setkání s pantomimou. Zvláště menší děti se shodly na tom, že pro ně bylo velmi obtížné nemluvit a zahrát strašení a strach tak, aby to ostatní pochopili.

Reflexe setkání

Děti, s kterými jsem se viděla už při prvním setkání, reagovaly i na druhý tematický blok pozitivně. Děti, které tu byly poprvé, se zpočátku styděly, ale během prvních aktivit i zde ostych opadl. Příběh, který jsem předčítala, poslouchaly se zájmem a pozorností.

Pracovní listy, které vyplňovaly, byly v bodech 2–5 srozumitelné. V bodě 2 jsem se trochu obávala, že nebudou znát přísloví, a raději jsem je doplnila nápovědami. Největší problém měly děti s prvním úkolem. Měly vymyslet, kdy je důležité se bát. Děti ve věku 6–8 let odevzdávaly tento úkol nevyplněný. Starší děti s vyplněním problém neměly. Bod číslo jedna bych příště doplnila výběrem možností, aby i menší

děti dokázaly tento úkol splnit. Pracovní listy děti hodnotily kladně, nejvíce se jim líbila výtvarná aktivita se strašidly.

Cílem setkání bylo vnímání a zamýšlení se nad různými podobami strachu a vyjádření vlastních pocitů, které při strachu mohou nastat. Nad otázkami děti přemýšlely a navzájem se podporovaly při odpovědích. Zpravidla se shodovaly v otázkách, které se týkaly podoby strachu. Nejvíce se děti bojí tmy a strašidel v noci. Strach definovaly jako vše, co nahání hrůzu. Děti se dokázaly vcítit do pocitů hlavního hrdiny a v příběhu prožívat jeho strasti spojené se strachem. Své myšlenky a názory dokázaly prezentovat bez ostychu před ostatními. U pantomimy, kde bylo cílem rozvíjení nonverbální komunikace, děti spolupracovaly a následně si samy bez problémů nonverbální komunikaci vyzkoušely.

4.2.3 Metodický a pracovní list č. III

Místo realizace: Soukromá základní škola a mateřská škola Viva Bambini,
Nám. Bratří Čapků 1267/10, 370 07 České Budějovice

Věková kategorie: 8–10 let

Počet dětí: (6 dívek)

Téma setkání: odlišnost

Pomůcky: kniha *Dráček s červenýma očima*, pracovní listy, psací pomůcky

Cíle setkání:

- **Kognitivní** – děti se prostřednictvím literárního textu seznamují s pojmem odlišnost. S pomocí textu a navazujících aktivit rozvíjejí fantazii, kreativitu a tvůrčí fantazii. Děti dokáží zformulovat vlastní myšlenky a vymyslet příběh na základě ilustrací.
- **Afektivní** – děti umějí rozeznat správné a nesprávné chování při odlišnostech. Dokáží zhodnotit chování postav v textu a vyjádřit svůj postoj k nim.
- **Psychomotorické** – při ústním a písemném projevu se vyjadřují srozumitelně a využívají kreativitu.

Třetí setkání

Třetí setkání bylo poznamenáno nemocností a karanténou dětí. V družině bylo šest dívek. Rozhodovala jsem se, zda setkání v tak malém počtu uskutečnit, ale děti si aktivity přály. Setkání začalo v komunitním kruhu. Naším prvním úkolem byla slovní rozvážka, tzv. slovní domino. Dětem jsem vysvětlila, že budeme hledat slova na poslední slabiku slova, které bylo vyřčené. Tato aktivita byla srozumitelná a děti s ní problém neměly.

Třetí kniha, kterou jsem dětem představila, byla *Dráček s červenýma očima*. Druhý úkol se týkal vymýšlení příběhu na základě ilustrací v knize. Text v knize jsem zakryla a pak už záleželo na dětech, jak si s příběhem poradí. Po vymýšlení a sepsání příběhů jsem děti požádala, aby text nechaly stranou.

Třetí úkol byl zaměřen na poslech a porozumění příběhu. Příběh z knihy jsem dětem přečetla. Děti jsem požádala, aby pozorně poslouchaly a přemýšlely nad tím, jak se textu, který čtu já, přiblížily. Po předčítání probíhala diskuze nad otázkami z metodického listu č. III.

Otázky k přečtenému příběhu

- 1) Do jaké míry jste se přiblížili k textu, který je v knize?
- 2) Je něco, co vás v příběhu překvapilo?
- 3) Líbilo/nelíbilo se ti chování některé z postav v knize? Proč ano/ne?

- 4) Jak se k dráčkovi zachovala matka prasnice?
- 5) Jak by ses zachoval/a ty?
- 6) Čím vším se lišil dráček od sourozenců?
- 7) Mohlo by se to stát i v našem lidském světě?
- 8) A kdyby místo dráčka bylo miminko?

Odpovědi dětí

Otázka č. 1. Do jaké míry jste se přiblížili k textu, který je v knize?

Děti se shodly na tom, že se jim s ilustracemi v knize pracovalo dobře. Text, který děti vymyslely, byl sepsán do příběhu, ve kterém vystupuje dráček jako nalezenec, který si myslel, že je prasnice jeho matka. Se selátky si chtěl hrát, ale ta se ho bála, tak se dráčka ujaly děti. Zvířátka se dráčkovi často smála. Dráček byl pořád smutný, až z toho smutku jednou odletěl. Dětem se často o dráčkovi zdálo.

Otázka č. 2. Je něco, co vás v příběhu překvapilo?

„Mě nejvíc překvapilo, že dráček jedl divné věci.“ „A mě, že se koupe v prasečím jídle.“ „A já si zase myslela, že vše skončí dobře, že si bude s prasátko potom hrát.“

Otázka č. 3. Líbilo/nelíbilo se ti chování některé z postav v knize? Proč ano/ne?

„Mně se nelíbilo, že děti nejdřív dráčka zachránily a pak ho trápily tím, že mu nedávaly jídlo.“ „Mně se nelíbilo, že ho neutišily, když byl smutný. Nedávaly mu najíst jen proto, že byl smutný.“

Otázka č. 4. Jak se k dráčkovi zachovala matka prasnice?

„Ošklivě, nedávala dráčkovi jíst.“ „Ona mu nedávala jíst, protože ji kousal, měl zoubky.“ „Tak já tu maminku chápu, třeba jí to bolelo.“ Děti se shodly, že se matka prasnice nezachovala hezky, protože mu mohla stejně jako děti dát jiné jídlo.

Otázka č. 5. Jak by ses zachoval/a ty?

Děti se shodly, že by dráčkovi pomohly. Daly by mu jídlo a hrály by si s ním, aby nebyl tak smutný.

Otázka č. 6. Čím vším se lišil se dráček od sourozenců?

„Nevypadal jako prasátka.“ „Byl zelený a měl červená očička.“ „Já zase nechápu, proč ta máma dostala zrovna dráčka?“ „No to se může stát! To třeba dělají kukačky, ty nakladou do cizího hnízda svoje vejce a pak se o ta mláďata starají cizí ptáčky.“

Otázka č. 7. Mohlo by se to stát i v našem lidském světě?

„Jako dráček? To ne, to je jen pohádka. A pohádky jsou vymyšlené.“

Otázka č. 8. A kdyby místo dráčka bylo třeba miminko?

„Může! Třeba nějaká maminka může dostat cizí miminko a může se o něj starat a mít ho ráda! Říká se tomu adopce.“

Po diskuzi proběhlo rozdání a vyplňování pracovních listů. Dětem jsem vysvětlila, jak s listy pracovat, a pomáhala jim, pokud něčemu nerozuměly nebo si nevěděly rady. Zhodnocení pracovních listů proběhlo pomocí otázek, které byly v metodickém listu č. III.

Otázky k pracovním listům

- 1) Psal se vám dobře dopis dráčkovi?
- 2) Byl šťastný, nebo smutný?
- 3) Měl by zůstat s kamarády?

Odpovědi dětí

Otázka č. 1. Psal se vám dobře dopis dráčkovi?

„Dopis se mi psal dobře, jen jsem se nemohla rozhodnout, jestli bude dopis ode mě, nebo od dětí z příběhu. Nakonec jsem mu napsala dopis za sebe.“ „Dobře, protože jsem věděla, co mu napsat.“ „Špatně, nevěděla jsem, co napsat.“

Otázka č. 2. Byl šťastný, nebo smutný?

„Napůl šťastný, nechtěl od kamarádů, ale chtěl si najít své kamarády, tak musel odletět.“ „Myslím, že byl smutný, ale určitě se má už dobře.“ „Byl smutný, protože plakal, když se loučil.“

Otázka č. 3. Měl by zůstat s kamarády?

„Asi zůstat.“ „Je dobře, že odletěl. Našel si dráčky kamarády a ne prasátka.“ „Měl zůstat. Je mu smutno po kamarádech.“ „Já si zase myslím, že je dobře, že odletěl, protože se k němu nechovali moc hezky.“

Závěrečné zhodnocení

V komunitním kruhu jsme si s dětmi přečetli dopisy, které dráčkovi vymyslely. Většina dětí využila návodné otázky z pracovního listu, které jim v psaní dopisu pomohly. Při závěrečném zhodnocení se děti vzájemně shodly, že setkání si užily a bavilo je celé. Jako nejméně atraktivní část hodnotily vymýšlení dopisu pro dráčka. Při mém odchodu se spontánně rozhodly pro dramaturgii příběhu.

Reflexe setkání

Třetí setkání bylo poznamenáno nemocností a karanténou dětí. Dětem vyhovoval menší počet, ve kterém se sešly. Měly na vše více prostoru. Setkání dle jejich hodnocení bylo zatím nejlepší. Pro mě bylo setkání sice klidnější, ale chybělo mi více zpětné vazby. Dětem, které se zúčastnily, se líbily všechny aktivity.

Pracovní listy, které byly využity, bych neměnila v žádném bodě. Pro děti byly srozumitelné. V pátém bodě jsem při sestavování pracovního listu zvolila návodné otázky, které dětem měly být pomocí při psaní dopisu pro dráčka, přesto jsem očekávala vyšší míru zapojení při vymýšlení příběhu. Většina dětí si s vymýšlením moc práce nedala a zpravidla odpovídala na návodné otázky. Děti neměly příliš snahu přemýšlet nad tím, jak dopis napsat, a psaní je moc nebavilo. I přesto bych tyto návodné otázky do budoucna v pracovním listě ponechala, případně bych připravila menší počet otázek.

Cílem setkání bylo se s pomocí literárního textu seznámit s pojmem odlišnosti a rozeznání správného či nesprávného chování spojeného s tímto pojmem. Děti si s pomocí návodných otázek uvědomovaly správné a nesprávné chování postav z příběhu. Dokázaly přemýšlet nad odpověďmi a vnímat pocity, které měl hlavní hrdina v příběhu. Děti se vzájemně shodly, že není podstatné, kde se narodím, ale jak se ke mně chová blízké okolí. Na základě ilustrací děti dokázaly využít vlastní fantazii a kreativitu při vymýšlení příběhu. Své myšlenky a názory dokázaly před ostatními prezentovat bez obtíží.

4.2.4 Metodický a pracovní list č. IV

Místo realizace: Soukromá základní škola a mateřská škola Viva Bambini,
Nám. Bratří Čapků 1267/10, 370 07 České Budějovice

Věková kategorie: 7–10 let

Počet dětí: (9 dívek, 2 chlapci)

Téma setkání: mezilidské vztahy

Pomůcky: příloha č. XI – převyprávěná pohádka *Sněhová královna*, pracovní listy, psací potřeby, pastelky

Cíle setkání:

- **Kognitivní** – děti si uvědomují potřebu přátelství. Své myšlenky a názory dokáží reprodukovat před ostatními. Pomocí literárního textu a navazujících aktivit rozvíjejí fantazii, kreativitu a tvůrčí psaní. Při tvůrčím psaní umějí zformulovat vlastní myšlenky a vymyslí vlastní příběh.
- **Afektivní** – děti umějí rozeznat dobré nebo špatné chování, které napomáhá, nebo škodí ve vztazích mezi nimi. Dokáží zhodnotit chování postav v textu a vyjádřit svůj postoj k nim.
- **Psychomotorické** – v písemném a ústním projevu se vyjadřují srozumitelně a využívají kreativitu.

Čtvrté setkání

Předposlední setkání začalo v komunitním kruhu. Naším prvním úkolem byla slovní kopaná. Dětem jsem vysvětlila, že budeme hledat slova na poslední písmeno slova, které bylo vyřčené. Děti aktivitu znaly a problém s pochopením neměly.

Čtvrtá kniha, kterou jsem dětem představila, byla *Sněhová královna*. Druhý úkol byl zaměřen na poslech a porozumění pohádce. Protože je pohádka poměrně obsáhlá a časová dotace by nestačila k dokončení tematického bloku, rozhodla jsem se ji převyprávět svými slovy. Využila jsem k tomu předem připravenou přílohu č. XI. Po převyprávění pohádky probíhala diskuze k otázkám z metodického listu č. IV.

Otázky k pracovním listům

- 1) Měla Sněhová královna z příběhu ráda lidi?
- 2) Co se stalo Kayovi?
- 3) Jak se změnilo přátelství mezi Kayem a Gerdou?
- 4) Chtěl/a bys za kamaráda někoho z příběhu? Proč?
- 5) V čem bys jednal stejně a v čem jinak jak Gerda v příběhu?
- 6) Co pro tebe znamená kamarádství?
- 7) Je důležité mít kamarády?
- 8) Co by dobrý kamarád nikdy neměl dělat?
- 9) Je těžké být dobrým kamarádem?

Odpovědi dětí

Na otázky 1, 2 a 3, které byly zaměřeny na pozornost a porozumění textu, děti odpovídaly bezchybně. Shodly se, že Sněhová královna lidi ráda neměla, a věděly, že Kaye zasáhl nejen střep z kouzelného zrcadla, ale také že se jeho chování změnilo k horšímu.

Otázka č. 4. Chtěl/a bys za kamaráda někoho z příběhu? Proč?

„Gerdu, protože zachránila svého kamaráda.“ „Ne, já mám své kamarády.“ „Já asi ne, já mám kamarádku Sárku.“ „Já nevím, asi Gerdu, ona kamarádovi pomohla, byla to fakt kamarádka.“ „Gerdu, zachránila Kaye před smrtí, jinak by určitě umrzl.“

Otázka č. 5. V čem bys jednal/a stejně a v čem jinak než Gerda v příběhu?

„Já bych pomohla zrcadlu, aby nebylo zlé, pomohla bych mu kouzlem. Potom už by lidem neublížovalo.“ „Já bych šla Kaye taky zachránit.“ „Nepomohl bych, protože je to jen kamarád.“ „Pomohla, pro mě je kamarádství důležité.“

Otázka č. 6. Co pro tebe znamená kamarádství?

„Když ti na kamarádovi záleží.“ „Je důležité mít kamaráda.“ „Kamarád znamená, když mě někdo má rád takovou, jaká jsem.“ „Kamarádství je, když se někomu můžu svěřit a když ten kamarád si to nechá pro sebe.“ „Když mě něco trápí a nechá si to pro sebe.“ „Když někomu věřím, mám ho ráda a můžu se mu svěřit.“ „Když mě bere takového, jaký jsem.“ „Má mě prostě rád.“

Otázka č. 7. Je důležité mít kamarády?

„Ano je, ten, kdo nemá kamarády, tak musí být smutný.“ „Když nemáš nikoho, je to moc smutné.“ „Alespoň jednoho kamaráda by měl mít každý.“ „Když není kamarád, je to takový prázdný pocit.“

Otázka č. 8. Co by dobrý kamarád neměl nikdy dělat?

„Porušovat sliby!“ „Neměl by se přetvařovat.“ „A neměl by pomlouvat.“ „A taky by měl udržet tajemství.“

Otázka č. 9. Je těžké být dobrým kamarádem?

„Já nevím, asi ne.“ „Je, pro mě jo, neudržím to tajemství, je strašně těžké to někomu neříct.“ „Je to lehké, protože když s někým kamarádiš, tak vlastně už to potom není těžké být dobrým kamarádem.“ „Někdy jo a někdy ne.“ „Záleží, jak moc dobrý je to kamarád.“

Po diskuzi proběhlo rozdání a vyplňování pracovních listů. Dětem jsem vysvětlila, jak s listy pracovat, a pomáhala jim, pokud něčemu nerozuměly nebo si nevěděly rady. Zhodnocení pracovních listů proběhlo pomocí otázek, které byly v metodickém listu č. IV.

Otázky k pracovním listům

- 1) Jaké vlastnosti kamaráda z tabulky považujete za nejdůležitější?
- 2) Jakou vlastnost považuješ u sebe za nejlepší?
- 3) Jaké zakončení příběhu si zvolil/a?

Odpovědi dětí

Otázka č. 1. Jaké vlastnosti kamaráda z tabulky považujete za nejdůležitější?

S dětmi jsme udělali žebříček pěti vlastností, které považují za důležité: odpouští – udrží tajemství – říká pravdu – přizná chybu – pomáhá.

Otázka č. 2. Jakou vlastnost považuješ u sebe za nejlepší?

Na tuto otázku děti nejčastěji odpovídaly, že jsou upřímné, umějí odpouštět a snaží se respektovat druhé.

Otázka č. 3. Jaké zakončení příběhu jsi zvolil/a?

„Můj příběh skončil šťastně. Kaye a Gerdu zachránil při útěku sobík, který je odvedl domů.“ „Já jsem nic nenapsal, nevím, jak by měl příběh jinak skončit.“ „Já mám zase smutný konec. Sněhová královna je zaklela oba a museli jí sloužit v ledovém království až do konce života.“ „Já nemám napsaného nic, příběh mě moc nebavil.“

Čtvrtý úkol byl zaměřen na kooperaci skupiny. Děti dostaly čtvrtku velikosti A3 a měly zapsat nebo nakreslit vše, co je napadne, když se řekne kamarádství.

Závěrečné zhodnocení

V komunitním kruhu jsme si s dětmi přečetli jejich dokončení příběhu. Zvláště menší děti opět využily návodné otázky, které jim k vymýšlení příběhu pomohly. Se společnou aktivitou problém děti neměly, vzájemně spolupracovaly a aktivitu hodnotily kladně. Při závěrečném zhodnocení děti nejvíce bavilo vyplňování pracovních listů.

Reflexe setkání

Děti na čtvrtý tematický blok reagovaly pozitivně, zpravidla již věděly, co je čeká a skupina byla ustálena, protože většina dětí se setkání účastnila pravidelně.

Pracovní listy, které vyplňovaly, byly pro děti v bodě 1–3 srozumitelné. V bodě 4 jsem k vymýšlení jiného konce příběhu volila návodné otázky, které byly pro větší děti přínosem, ale menší děti se v nich ztrácely. Příště bych volila pro menší děti pouze jednu pomocnou otázku, případně bych jiné zakončení příběhu nechala na několika řádcích rozepsané tak, aby jej děti mohly dokončit.

Cílem setkání bylo uvědomění si potřeby přátelství a s pomocí příběhu rozeznat dobré nebo špatné chování. Otázky, které byly cílené na téma kamarádství, děti vedly k přemýšlení, co pro ně kamarádství znamená, a shodly se vzájemně na tom, že je velmi důležité v životě kamarády mít. Bez nich by byl život smutný. Děti se dokázaly vcítit do pocitů, které měla hlavní hrdinka, když se ztratil její nejlepší kamarád. Dokázaly rozeznat postavy, které v příběhu zobrazovaly dobro a zlo. Své názory vyjadřovaly před ostatními bez obtíží. U tvůrčího psaní měly zejména menší děti problém s vymýšlením příběhu, aktivitu odevzdávaly nevyplněnou nebo vyplněnou částečně. Při společné aktivitě na téma kamarádství využívaly kreativitu a vzájemně spolupracovaly.

4.2.5 Metodický a pracovní list č. V

Místo realizace: Soukromá základní škola a mateřská škola Viva Bambini,
Nám. Bratří Čapků 1267/10, 370 07 České Budějovice

Věková kategorie: 7–10 let

Počet dětí: (9 dívek, 2 chlapci)

Téma setkání: děti bez rodiny

Pomůcky: příloha č. XII – převyprávěný příběh z knihy *Středa nám chutná*, pracovní listy, starý dětský kufr s předměty (knihy pohádek, dětské boty, plyšový medvěd, nevyplněné přání k narozeninám).

Cíle setkání:

- **Kognitivní** – děti se s pomocí příběhu seznamují s pojmem dětský domov. S literárním textem pracují tvořivě, rozvíjejí fantazii a kreativitu. Své myšlenky a názory dokáží reprodukovat ostatním.
- **Afektivní** – děti vnímají potřebu mít domov a někam patřit. Dokáží zhodnotit chování postav v textu a vyjádřit svůj postoj k nim.
- **Psychomotorické** – děti přirozeně improvizují. V písemném a ústním projevu se vyjadřují srozumitelně, využívají kreativitu.

Páté setkání

Poslední setkání začalo v komunitním kruhu. Naším prvním úkolem byly slovní hříčky s pomocí abecedy. Z abecedy jsem vybrala písmena B, D, H, J, K, L, M, O, P, R, S, T, Z. Každé z dětí si vylosovalo písmeno, na které mělo vymyslet jméno, město, zvíře

a předmět. Děti aktivitě rozuměly, některé měly problém s vymyšlením, ostatní děti jim pomáhaly a s aktivitou problém neměly.

Pátá kniha, kterou jsem dětem představila, byla *Středa nám chutná*. Druhý úkol byl zaměřen na poslech a porozumění příběhu. I u této knihy jsem se rozhodla příběh převyprávět a využila jsem připravenou přílohu č. XII. Po převyprávění příběhu probíhala diskuze k otázkám z metodického listu č. V.

Otázky k pracovním listům

- 1) Proč měly děti v příběhu rády středu?
- 2) Líbilo se Cilce v dětském v domově?
- 3) Dokážeš popsat, jaká byla Cilka?
- 4) Je důležité mít domov?
- 5) Víš, co znamená, když se řekne kojenecký ústav?
- 6) Víš, co je dětský domov?
- 7) Myslíš, že mohou být děti šťastné i v dětských domovech?
- 8) Kdybys ochutnal/a jablko od Cilky, co by se změnilo?
- 9) Co vše potřebuješ, abys byl/a v životě spokojená/ý?

Odpovědi dětí

Na otázky 1, 2 a 3, které byly zaměřeny na pozornost a porozumění textu, děti odpovídaly bezchybně. Věděly, že středa byla ve znamení pečení štrúdlu, že za ředitelování Pralinky byla Cilka v domově šťastná. Děti Cilku shodně charakterizovaly jako hodnou, milou, veselou dívku, které na hlavě rostla jablka proto, aby ostatní děti byly šťastné.

Otázka č. 4. Je důležité mít domov?

„Pro mě jo, doma jsou lidi, které mám rád.“ „Doma si můžu občas dělat, co chci, takže pro mě je taky důležité.“ „Doma mám jídlo.“ „Doma se nebojím.“ „Doma mám pravou rodinu.“

Otázka č. 5. Víš, co znamená, když se řekne kojenecký ústav?

„Tam jsou malá miminka, která maminka nechce.“ „Někdy se ta maminka zblázní a miminko nechce.“ „Taky znám babybox. To je v nemocnici, a když se tam dá miminko, tak se má dobře, protože mu tam je teplo, a pak čeká na novou rodinu.“

Otázka č. 6. Víš, co je dětský domov?

„Jo, domov bez táty a mámy.“ „Žijí tam různé děti bez rodičů a ty děti čekají, jestli si je nějaká maminka s tatínkem vezmou domů.“ „Moje kamarádka z tancování je z dětského domova, mám ji ráda.“

Otázka č. 7. Myslíš, že mohou být děti šťastné v dětských domovech?

„A proč by nebyly? Myslím, že dětský domov může být rodina, když se tam k dětem hezky chovají.“ „Můžou, určitě tam mají hodně kamarádů a celý den si hrajou.“

Otázka č. 8. Kdybys ochutnal/a jablko od Cilky, co by se změnilo?

„Byla bych pořád šťastná a veselá.“ „Já bych těch jablek snědl strašně moc, na to jak jablka nemám rád, tak tahle bych snědl.“ „Já bych se zase pořád určitě smála.“

Otázka č. 9. Co vše potřebuješ, abys byl/a v životě spokojený?

„Potřebuju vědět, že mě má někdo rád.“ „Já taky, je to důležité.“ „Mít radost.“ „Potřebuju kamarády, protože nemám žádné sourozence.“

Po diskuzi proběhlo rozdání a vyplňování pracovních listů. Dětem jsem vysvětlila, jak s listy pracovat, a pomáhala jim, pokud něčemu nerozuměly nebo si nevěděly rady. Zhodnocení pracovních listů proběhlo pomocí otázek, které byly v metodickém listu č. V.

Otázky k pracovním listům

- 1) Jaké slovo vyšlo v křížovce a co pro tebe znamená?
- 2) Cilčina jablka nosila štěstí, radost a dobrou náladu, jaká jsou tvá jablka?
- 3) Co tobě přináší radost?

Odpovědi dětí

Otázka č. 1. Jaké slovo ti vyšlo v křížovce a co pro tebe znamená?

Dětem vyšlo slovo rodina. Při diskuzi se vzájemně shodly, že je pro ně rodina velmi důležitá. Je důležité někam patřit a těšit se domů.

Otázka č. 2. Cilčina jablka nosila štěstí, radost a dobrou náladu, jaká jsou tvá jablka?

„Moje jablka nosí štěstí a krásu.“ „Moje přináší vše, co si člověk přeje.“ „Má květiny, hodně květin.“ „Já nevím, nic mě nenapadlo.“ „A moje jablka nosí vysněná přání.“

Otázka č. 3. Co tobě přináší radost?

„Když mám narozeniny.“ „Když jsou prázdniny.“ „Mám radost ze sebe.“ „Z dárečků a Vánoc.“

Poslední aktivita, kterou jsem pro děti připravila, byl „Tajemný předmět“. Doprostřed komunitního kruhu jsem dala starý dětský kufr, ve kterém byly dětské boty, kniha pohádek, plyšový medvěd a nevyplněné přání k narozeninám. Na základě těchto věcí měly děti vymyslet a sehrát příběh. Komu patří kufr? Ztratil se někomu? Nebo ho někdo někde schválně zanechal?

Závěrečné zhodnocení

Děti si realizaci příběhu užily. Jako součást příběhu jim posloužil třídní maskot – „příšerák Zigy“. Vymyslely příběh, který následně zahrály. Děti při procházce v lese našly schovaný kufr v křoví. Při otevření kufru zjistily, že to není jen tak obyčejný kufr. Co když ten kufr na ně někdo schválně v lese nastražil? A teď čeká, co s ním udělají? Děti se rozhodly, že prázdné narozeninové přáníčko vyplní a popřejí neznámému vše nejlepší. Kufr s věcmi vrátily zpět a čekaly, jestli se někdo objeví. Po chvíli vylezl Zigy, který se schovával nedaleko, a otevřel kufr. Přečetl si přáníčko, které mu děti zanechaly. Děti vyskočily ze skryše a vzájemně se se Zigym objaly na důkaz přátelství.

V komunitním kruhu jsme společně setkání uzavřeli. Dětem se nejvíce líbila možnost dramatizace příběhu, jako nejméně atraktivní zhodnotily vymyšlení příběhu pro jablko v pracovním listě.

Reflexe setkání

Děti na páté setkání reagovaly pozitivně a dle jejich slov se na aktivity těšily předem.

Pracovní listy, které vyplňovaly, byly pro děti v bodě 1 – 3 srozumitelné, neměnila bych je. V bodě 4 měly za úkol namalovat své šťastné jablko a vymyslet mu krátký příběh. S výtvarným projevem děti problém neměly, ale jako u ostatních setkání ne všechny měly chuť vymyslet příběh. Některé děti odevzdaly tuto část nevyplněnou, jiné napsaly zpravidla jednu větu. V tomto bodě bych pozměnila tvůrčí část. Nechala bych prázdný list, děti by si nakreslily jablko a zbylý prostor by byl věnován myšlenkové

mapě, kterou by si zatraktivnily barevnými popisky, co vše může jejich jablko přinášet ostatním.

Cílem setkání bylo pomocí příběhu dětem přiblížit pojem dětského domova a vnímání potřeby někam patřit. Otázky, které byly cílené na domov, děti vedly k zamyšlení a vzájemně shledávaly potřebu domova jako důležitou věc ve svém životě. Domov je místo, kde je nám lidem dobře a kam se těšíme. Děti dokázaly vnímat pocity hlavní hrdinky v příběhu, její radostné, ale i smutné okamžiky. Dokázaly zdůvodnit, proč se tak cítila. Své názory vyjadřovaly před ostatními bez obtíží. U tvůrčího psaní měly některé děti problém s vymýšlením příběhu, aktivitu odevzdávaly vyplněnou částečně. Při dramatizaci příběhu vzájemně spolupracovaly a přirozeně komunikovaly.

Závěr

V této bakalářské práci byly představeny teoretické a praktické poznatky z biblioterapie a jejího možného využití ve volnočasové výchově u dětí mladšího školního věku.

Teoretická část byla rozdělena do tří kapitol. První kapitola vymezila definici biblioterapie, její historický kontext, formy, dílčí metody a příbuzné expresivní terapie. Dále byly popsány vybrané postupy a metody využívané v biblioterapii, z nichž některé byly využity v praktické části bakalářské práce. Ve druhé kapitole teoretické části byly v tabulce představeny vybrané knižní tituly, které mohou být využity k biblioterapeutickým účelům pro děti mladšího školního věku. Ve třetí kapitole bylo představeno pět knižních titulů pro děti mladšího školního věku. Vybranými tituly byly *Neplechaté pohádky*, *Jako by se tu někdo snažil nevydat ani hlásku*, *Dráček s červenými očima*, *Sněhová královna* a *Středa nám chutná*. Tyto knižní tituly sloužily jako podklad praktické části práce a byly vybrány na základě konkrétních problémů, se kterými se děti mohou ve svém životě setkat. Zaměřila jsem se na témata poruchy pozornosti, úzkostné poruchy spojené se strachem, odlišnost, mezilidské vztahy a děti bez rodiny.

V praktické části byl podrobně popsán a zhodnocen průběh tematických setkání a naplnění dílčích cílů, které byly stanoveny pro jednotlivá setkání ve školní družině. Návrhy na změny nebo případná zlepšení metodických a pracovních listů jsou součástí reflexe v praktické části práce. Prvotní obavy se týkaly zejména časové dotace, u které jsem se obávala, že bude nedostačující, ale všechna setkání, která se uskutečnila, nakonec stanovené dotaci odpovídala. Tematických setkání se účastnily hlavně dívky, u chlapců byla participace v hodinách spíše vzácností. Děti se po počátečním ostychu aktivně zapojovaly do činností a setkání je bavila. Mezi metody, které byly při setkáních využity, patřily warming-up techniky, předčítání, diskuze, práce s textem, tvůrčí psaní, dramatizace a pantomima. Zejména diskuze a dramatizace byly při setkáních oblíbenou činností. Děti se nebály vyjadřovat své názory před ostatními a v dramatizaci si užívaly možnosti improvizace.

Dílčí cíle, které byly stanoveny u jednotlivých setkání, byly naplněny částečně. Během praktické části jsem dospěla k zjištění, že si děti velmi často nevědí rady, jak vymyslet nebo doplnit příběh dle své fantazie. Pracovní listy s touto činností odevzdávaly zpravidla nevyplněné nebo ve velmi malém rozsahu. Do budoucna bych se více zaměřila na zatraktivnění tvůrčího psaní pomocí vhodně zvolených pracovních listů, které dětem otevřou možnosti ke kreativní tvorbě a rozvíjení skrytého potenciálu.

Školní družina byl dle mého názoru vhodně zvolený prostor, ve kterém biblioterapie s pomocí knižních titulů nachází využití. Vzhledem k dobrovolnosti, jež je pro volnočasové činnosti charakteristická, se také otevírají možnosti, jak dětem více přiblížit literární díla a prohlubovat v nich zájem o čtenářství. Kniha je prostředek, který nejen v biblioterapii nabízí možnost účastníkům odpoutat se od problémů, jež je sužují, ale také dává možnost nahlédnout do dětské duše a s pomocí příběhů hledat konkrétní řešení nepřijemných prožitků.

Hlavním cílem bylo představení vybraných biblioterapeutických děl pro děti a mládež a vytvoření sady pracovních listů, které byly společně s metodickými listy aplikovány jako součást tematických setkání ve školní družině. Tohoto cíle bylo dosaženo.

Závěrem lze říci, že biblioterapie nemusí sloužit pouze k terapeutickým účelům, ale lze díky ní v dětech budovat kladný vztah ke knihám a nenásilnou formou rozvíjet čtenářství a tvůrčí psaní.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

ADREANI, M.; FRANZIA, G. *Sněhová královna*. Přeložila M. KOŘÍNKOVÁ. Praha: Naše vojsko, 2015. ISBN 978-80-206-1600-5.

DOČEKALOVÁ, M. *Tvůrčí psaní pro každého*. 2. vyd. Praha: Mám talent, 2016. Knížky pro talentované čtenáře. ISBN 978-80-906506-0-2.

FÍŠER, Z. *Tvůrčí psaní: malá učebnice technik tvůrčího psaní*. Brno: Paido, 2001. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-99-0.

GELDARD, K.; GELDARD, D. *Dětská psychoterapie a poradenství*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-476-2.

HARTL, P.; HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0873-0.

HARTL, P.; HARTLOVÁ, H. *Velký psychologický slovník*. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-686-5.

HOMOLOVÁ, K. *Čtenářská propedeutika*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2009. ISBN 978-80-7368-657-4.

IRVING, J. *Jako by se tu někdo snažil nevydat ani hlásku*. 2. vyd. Ilustroval T. HAUPTMANN. Přeložila I. PECHÁČKOVÁ. Praha: Meander, 2017. Modrý slon (Meander). ISBN 978-80-7558-024-5.

KANTOR, J.; LIPSKÝ, M.; WEBER, J. *Základy muzikoterapie*. Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2846-9,

KAST, V. *Imaginace jako prostor setkání s nevědomím*. 2. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-702-2.

KULKA, J. *Psychologie umění*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2329-7.

LINDGREN, A. *Dráček s červenýma očima*. Ilustrovala A. TACHEZYOVÁ. Praha: Albatros, 2007. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 978-80-00-01968-0.

MAJZLANOVÁ, K. *Dramatoterapia v liečebnej pedagogike*. Bratislava: IRIS, 2004. ISBN 80-89018-65-3.

MOLICKA, M. *Příběhy, které léčí*. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-203-4.

MÜLLER, O. *Terapie ve speciální pedagogice*. 2., přeprac. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4172-7.

PROCHÁZKOVÁ, I. *Středa nám chutná*. Ilustrovala D. WAGNEROVÁ. Praha: Albatros, 1994. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-00-00407-0.

PROKOP, R. *Existenciální hagioterapie: spiritualita a psychoterapie*. Praha: Powerprint, 2019. ISBN 978-80-7568-178-2.

SVOBODA, P. *Biblioterapie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3684-5.

SVOBODA, P. *Poetoterapie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1682-3.

ŠTÍPLOVÁ, L. *Neplechaté pohádky*. Ilustrovala M. WALTEROVÁ Praha: Knižní klub, 2006. ISBN 80-242-1684-1.

VALENTA, M. *Dramaterapie*. 5. vyd. Praha: Portál, 2021. ISBN 978-80-262-1715-2.

VÁŠOVÁ, L. *Úvod do bibliopedagogiky*. Praha: Knihovnictví, 1995. ISBN 80-85866-07-2.

VYBÍRAL, Z.; ROUBAL, J. (ed.). *Současná psychoterapie*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-682-7.

VYMĚTAL, J. *Obecná psychoterapie*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Grada, 2004. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0723-3.

VYMĚTAL, J. *Úvod do psychoterapie*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2010. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2667-0.

Internetové zdroje

FRIEDLOVÁ, M.; LEČBYCH, M. (eds.). *Expresivní terapie jako podpora kvality života u různých klientských skupin* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015 [cit. 2021-12-07]. ISBN 978-80-244-4600-4. Dostupné z: <https://tera.expresivniterapie.cz/>

KAŠČÁKOVÁ, S.; KOVÁČOVÁ, B. *Edukačný a terapeutický potenciál knihy vo včasnej starostlivosti o rodinu s dieťaťom s rizikovým vývinom* [online]. Rožumberok: Verbum, 2020 [cit. 2021-11-05]. ISBN 978-80-561-0808-6. Dostupné z: https://www.ku.sk/images/dokumenty/pf/dokumenty/veda_a_vyskum/elektronicke_publicacie/kascakova_kovacova_educacny_terapeuticky_potencial_knihy_.pdf

KŘIVOHLAVÝ, J. *Biblioterapie*. *Československá psychologie* [online]. 1987, roč. 31, č. 5 [cit. 2021-10-20]. ISSN 0009-062X. Dostupné z: <https://kramerius.lib.cas.cz/view/uuid:53108712-420f-11e1-8339-001143e3f55c>

MAJZLANOVÁ, K. *Základy biblioterapie pre knihovníkov* [online]. 2017 [cit. 2021-12-09]. Dostupné z: https://new.kskls.sk/domain/b5/files/edicia/zaklady_biblioterapie_preknihovnikov_2017.pdf

POLÍNEK, M. et al. *Teatroterapeutické a skazkoteraeutické přístupy pro literárně-dramatické obory* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020 [cit. 2021-11-10]. ISBN 978-80-244-5668-3. Dostupné z: <https://imuza.upol.cz/publikace/Polinek-Teatroterapeuticke.pdf>

ŠATAVOVÁ, L. *Historie biblioterapie*. *Biblioterapie* [online]. 2008, roč. 1, č. 6 [cit. 2021-10-20]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/5744983-Biblioterapie-obsah-tak-presne-to-tady-nenajdes.html>

Seznam příloh

Příloha I: Metodický list č. I	40
Příloha II: Pracovní list č. I	42
Příloha III: Metodický list č. II	44
Příloha IV: Pracovní list č. II	45
Příloha V: Metodický list č. III	47
Příloha VI: Pracovní list č. III	49
Příloha VII: Metodický list č. IV	51
Příloha VIII: Pracovní list č. IV	52
Příloha IX: Metodický list č. V	54
Příloha X: Pracovní list č. V	55
Příloha XI: Sněhová královna – převyprávění	57
Příloha XII: Středa nám chutná – převyprávění	59
Příloha XIII: Ukázka vypracovaného prac. listu č. I s tématem poruchy pozornosti	61
Příloha XIV: Ukázka vypracovaného prac. listu č. II s tématem strachu	63
Příloha XV: Ukázka vypracovaného prac. listu č. III s tématem strachu	65
Příloha XVI: Ukázka prac. listu č. IV s tematikou mezilidských vztahů	67
Příloha XVII: Ukázka vypracovaného prac.o listu č. V s tematikou dětí bez rodiny	69

Přílohy

Příloha I: Metodický list č. I

Téma	Porucha pozornosti
Cíl	Kognitivní –děti se s pomocí příběhu seznamují s poruchou pozornosti spojenou se zapomnětlivostí. S literárním textem pracují tvořivě, rozvíjejí fantazii a kreativitu. Svě myšlenky a názory dokáží reprodukovat ostatním. Afektivní –děti si uvědomují obtíže spojené se zapomináním a posmíváním se. Dokáží zhodnotit chování postav v textu a vyjádřit svůj postoj k nim. Psychomotorický – děti přirozeně improvizují. V písemném a ústním projevu se vyjadřují srozumitelně, využívají kreativitu.
Cílová skupina	Mladší školní věk
Časová dotace	90 minut
Výukové metody	Warming-up, předčítání, diskuze, práce s textem, individuální práce, práce ve skupině, dramatizace
Pomůcky	Kniha <i>Neplechaté pohádky</i> , pracovní listy, psací pomůcky
Postup	A/ Warming-up-poetická asociace V rámci komunitního kruhu pro rozehtání využijeme poetickou asociaci. Začíná pedagog, který řekne první slovo, Další slovo, které se rýmuje, přidává dítě. Postupujeme tak, aby se vystřídal všechny děti v kruhu. (Např. Opice-slepice; květina-rostlina apod.) B/ Předčítání příběhu Z knihy <i>Neplechaté pohádky</i> přečteme <i>Zapomnětlivou pohádku</i> s. 11–22. C/ Diskuze nad přečteným příběhem v komunitním kruhu Pedagog volí otázky, které vedou děti k přemýšlení nad příběhem a problémem zapomnětlivosti, který hlavní hrdina příběhu prožívá. <ul style="list-style-type: none">• Proč se prasátko schovávalo?• Jak se cítilo prasátko, když se mu posmívali?• Vzkázal/a bys něco zvířátkům, která se posmívala?• Proč se někdy lidé posmívají?• Posmíval se ti někdo?• Jak ses cítil/a?• Pomohl někdo prasátku v pohádce?• Znáš někoho ve svém okolí, kdo je zapomnětlivý? D/ Pracovní list Individuální práce s pracovními listy Prvním úkolem v pracovním listu jsou zvolené slovní hříčky, které jsou zpracovány zábavnou formou. Úkolem je najít zvířátka z příběhu. Druhý úkol směřuje k pozornosti nad předčítaným příběhem, kdy mají děti napsat, zda nalezená zvířátka pomohla v příběhu prasátku. Třetí úkol vede k zamyšlení, jak by mohly děti pomoci prasátku, aby už nezapomínalo. Čtvrtý úkol vede děti k přemýšlení, jestli někdy něco zapomněly, ztratily nebo našly. Pátý úkol je vymýšlení básničky pro prasátko, z které by se radovalo. Cílem je rozvoj fantazie, kreativity při vymýšlení básně. E/ Zhodnocení pracovních listů <ul style="list-style-type: none">• Je důležité pomáhat?• Pomohl/a už si někdy někomu? Jak?• Bude se prasátku líbit tvá básnička? Vymýšlela se ti snadno? F/ Dramatizace <ul style="list-style-type: none">• Ztvárnění improvizované scénky, kdy se děti ztratily na školním výletě v přírodě a zapomněly cestu na nádraží. Jak si poradí? G/ Závěrečná reflexe Zhodnocení tematického bloku. V komunitním kruhu si děti společně s pedagogem zreflektují, jaké pocity měly při dramatizaci scénky, kdy vlivem nepozornosti zapomněly cestu a byly odkázány samy na sebe. Zhodnotí celkový dojem z hodiny, co se jim líbilo/nelíbilo.

Klíčové kompetence	k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální
Literární text	ŠTÍPLOVÁ, L. <i>Neplechaté pohádky</i> . Ilustroval WALTEROVÁ, M. V Praze: Knižní klub, 2006. ISBN 80-242-1684-1. s. 11–22.

Příloha II: Pracovní list č. I

1. V následujících slovech přečti vždy třetí písmeno. V písmenech nalezněš ukrytá zvířátka.

a) SOKL PROTO PIHA PLOT PLUH AUTO

b) POTOM PLEVEL POLE BLÁTO ASTRA POKOJ VLAK

2. Pomohla tato zvířátka v příběhu prasátku? Proč ano/ne?

3. Napiš, jak bys prasátku pomohl/a ty, aby už nezapomínalo?

4. Napiš, jestli už jsi někdy něco zapomněl/a, ztratil/a nebo našel/našla?

Obrázek 1 Přebal knihy *Neplechaté pohádky*⁶⁷

⁶⁷ Obrázek z knihy L. Štíplové – *Neplechaté pohádky* (přebal knihy).

5. Vymysli (včetně názvu) prasátku básničku, z které se bude radovat.

Obrázek 2 Básnička pro prasátko⁶⁸

*Povídám, povídám pohádku
o tom milém prasátku,*

⁶⁸ ŠTÍPLOVÁ, L. *Neplechtaté pohádky*. Ilustrovala M. WALTEROVÁ. Praha: Knižní klub, 2006. ISBN 80-242-1684-1, s. 21.

Příloha III: Metodický list č. II

Téma	Strach
Cíl	<p>Kognitivní–děti si pomocí literárního textu uvědomují různé podoby strachu. S pomocí textu a aktivit, které navazují, rozvíjejí fantazii a kreativitu. Svě myšlenky a názory dokáží reprodukovat ostatním.</p> <p>Afektivní–děti umí slovy vyjádřit vlastní pocity, které mají při strachu. Dokáží zhodnotit chování postav v textu a vyjádřit svůj postoj k nim.</p> <p>Psychomotorický – děti rozvíjejí při pantomimě nonverbální komunikaci. U výtvarné činnosti rozvíjejí jemnou motoriku a kreativitu.</p>
Cílová skupina	Mladší školní věk
Časová dotace	90 minut
Výukové metody	Warming-up, předčítání, diskuze, práce s textem, pantomima, individuální práce, práce ve skupině
Pomůcky	Kniha <i>Jako by se tu někdo snažil nevydat ani hlásku</i> , pracovní listy, psací pomůcky, pastelky
Postup	<p>A/ Warming-up – Významová asociace V rámci komunitního kruhu pro rozeběhnutí využijeme významové asociace. Začíná pedagog, který řekne první slovo, dítě na vyřčené slovo vymyslí slovo, které se hodí ke slovu významově (např. Maminka-tatínek; slunce-léto; modrá – zelená apod.) Postupujeme tak, aby se vystřídaly všechny děti v kruhu.</p> <p>B / Předčítání Čtení příběhu z knihy s. 2–30.</p> <p>C/ Diskuze nad příběhem v komunitním kruhu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Co trápí Toma z příběhu? • Jaké strašidlo Toma zlobilo? • Co bys vzkázal hlavnímu hrdinovi? • Co je to strach? • Máš někdy z něčeho strach? • Čeho ses zatím nejvíc bál/a? • Kdy se nebojíš? • Bojíš se tmy? <p>D/ Pracovní list Individuální práce s pracovními listy. První úkol vede děti k zamyšlení nad tím, kdy je dobré mít strach. Druhým úkolem je odpočinková aktivita v podobě doplňování přísloví. Třetí úkol je cílen k přemýšlení nad různými druhy a formami strachu. Čtvrtým úkolem je odpočinková výtvarná činnost, při které děti rozvíjejí fantazii a kreativitu. Aktivita je cílena na výtvarné rozlišení hodného/zlobivého strašidla.</p> <p>E/ Reflexe pracovních listů V komunitním kruhu společně zhodnotíme pracovní listy.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Co kdyby vůbec nebyl strach? • Jak rozumíte příslovím, která jste měli doplnit? • Máte nějaký rituál nebo hračku, která vám pomáhá, když máte z něčeho strach? <p>F/ Pantomima</p> <ul style="list-style-type: none"> • ztvárnění improvizované scénky kdy se kamarádi rozhodnou prozkoumat starý opuštěný dům. Co když v něm ale bydlí strašidla a chtějí vás vystrašit? Umí vůbec strašidla strašit potichu?
	<p>G/ Závěrečné zhodnocení Zhodnocení tematického bloku. Zhodnocení improvizované pantomimy. Jak těžké bylo při scénce nemluvit a vyjadřovat mimikou pocity? V komunitním kruhu si děti sdělí společně s pedagogem, co se jim líbilo/nelíbilo a jaké pocity si ze setkání odnášejí.</p>
Klíčové kompetence	k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální
Literární text	IRVING, J. <i>Jako by se tu někdo snažil nevydat ani hlásku</i> . Druhé vydání. Ilustroval HAUPTMANN, T. přeložil PECHÁČKOVÁ, I. Praha: Meander, 2017. Modrý slon (Meander). ISBN 978-80-7558-024-5.

Příloha IV: Pracovní list č. II

1. Uved' dva příklady, kdy si myslíš, že je důležité mít strach.

a)

b)

2. Dopln' přísloví. Rozumíš jejich významu?

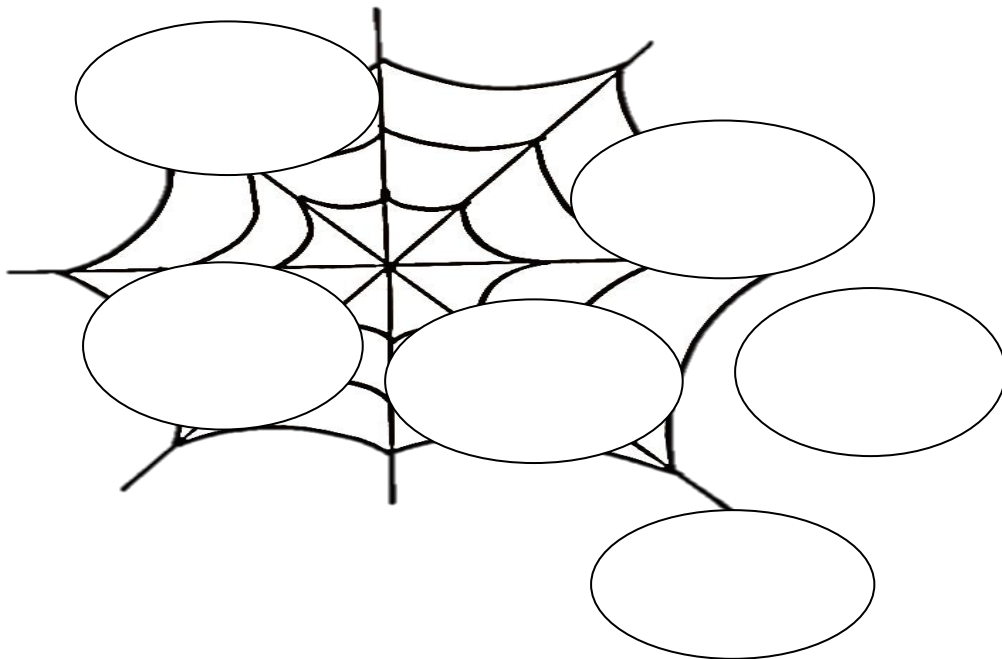
a) Strach má velké → (s jejich pomocí vidíš svět kolem sebe)

b) Kdo se bojí, nesmí do → (poskytuje v létě stín)

c) Potmě každá černá. → (mňouká a je přítulná)

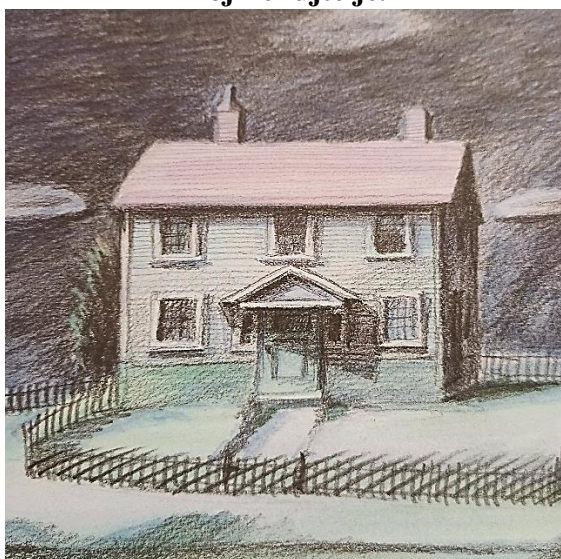
d) Sjde všechno lépe. → (vždy Ti zlepší náladu)

3. Zamysli se nad tím, z čeho máš strach. Vše, co tě napadne, doplň do pavučiny.

Obrázek 3 Pavučina

**Nakreslete jedno moc hodné strašidlo a jedno zlobivé, které bydlí v tomto domě.
Pojmenujte je.**

Obrázek 4 Kreslení hodného strašidla⁶⁹

⁶⁹ IRVING, J. *Jako by se tu někdo snažil nevydat ani hlásku*. 2. vyd. Ilustroval T. HAUPTMANN. Přeložila I. PECHÁČKOVÁ. Praha: Meander, 2017. Modrý slon (Meander). ISBN 978-80-7558-024-5, s. 3.

Příloha V: Metodický list č. III

Téma	Odlíšnost
Cíl	<p>Kognitivní-Děti se prostřednictvím literárního textu seznamují s pojmem odlíšnost. S pomocí textu a navazujících aktivit rozvíjejí fantazii, kreativitu a tvůrčí fantazii. Děti dokáží zformulovat vlastní myšlenky a vymyslet příběh na základě ilustrací.</p> <p>Afektivní-Děti umějí rozeznat správné a nesprávné chování při odlíšnostech. Dokáží zhodnotit chování postav v textu a vyjádřit svůj postoj k nim.</p> <p>Psychomotorický-při ústním a písemném projevu se vyjadřují srozumitelně a využívají kreativitu.</p>
Cílová skupina	Mladší školní věk
Časová dotace	90 minut
Výukové metody	Warming-up, práce s ilustrací, předčítání, diskuze, práce s textem, tvůrčí psaní, individuální práce, práce ve skupině
Pomůcky	Kniha <i>Dráček s červenýma očima</i> , pracovní listy, psací pomůcky
Postup	<p>A/ Warming – up – slovní domino V rámci komunitního kruhu pro rozehtání využijeme slovní domino. Začíná pedagog, který řekne první slovo, dítě na poslední slabiku vymýšlí slovo další. Postupujeme tak, aby se vystřídaly všechny děti v kruhu. (Např. Kuře-řeka-kapr-Praha-hala)</p> <p>B/ Vymýšlení příběhu na základě obrázků z knihy Dětem představíme knihu <i>Dráček s červenýma očima</i>. Dokážete s pomocí obrázků vymyslet dráčkovi příběh? Text za strany 5–34 je zakrytý a úkolem dětí je ve skupině vymyslet příběh s pomocí ilustrací, které jsou obsaženy v knize.</p> <p>C/ Předčítání Čtení z knihy <i>Dráček s červenýma očima</i> s. 5–34.</p> <p>D/ Diskuse a porovnání literárního textu s textem, který k obrázkům vymyslely děti Pedagog volí otázky, které vedou děti k přemýšlení nad příběhem a problémem odlíšnosti, který hlavní hrdina příběhu prožívá.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Do jaké míry jste se přiblížili k textu, který je v knize? • Je něco, co vás v příběhu překvapilo? • Líbilo/nelíbilo se ti chování některé z postav v knize? Proč ano/ne? • Jak se k dráčkovi zachovala matka prasnice? • Jak by ses zachoval/a ty? • Čím vším se lišil dráček od sourozenců? • Mohl by se příběh stát i v našem lidském světě? • A kdyby místo dráčka bylo třeba miminko? <p>E /Pracovní list Individuální práce s pracovními listy Prvním úkolem je reflexe pozornosti u dětí nad předčítaným příběhem. Pamatují si správně, čím děti krmily dráčka? Druhý úkol je navazující, je zaměřen na rozvíjení fantazie u dětí. Co vše by mohl dráček dostat k jídlu? Třetí úkol je zaměřen na emoční stránku dítěte. Cílem úkolu je vcítění se do pocitů dráčka při odletu. Čtvrtým úkolem je oddechová aktivita. Dostaneš dráčka z labyrintu? Pátý úkol je dopis hlavnímu hrdinovi. Cílem je rozvíjení fantazie a tvůrčích schopností.</p>
	<p>F/ Zhodnocení pracovních listů V komunitním kruhu zhodnotíme pracovní listy.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Psal se vám dobře dopis dráčkovi? • Byl šťastný, nebo smutný? • Měl by zůstat s kamarády? <p>G/ Závěrečná reflexe Zhodnocení tematického bloku. V komunitním kruhu si děti společně s pedagogem zhodnotí, co se jim líbilo a nelíbilo. Jaké aktivity se jim zdály obtížné a jaké naopak jednoduché.</p>

Klíčové kompetence	k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální
Literární text	LINDGREN, A. <i>Dráček s červenýma očima</i> . Ilustroval TACHEZYOVÁ, A. Praha: Albatros, 2007. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 978-80-00-01968-0.

Příloha VI: Pracovní list č. III

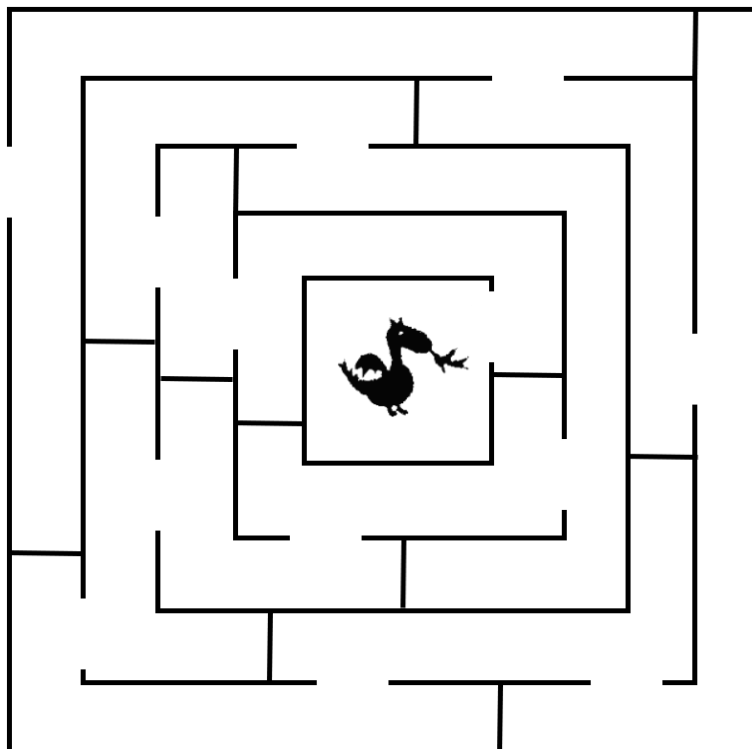
1. Pamatuješ si, čím děti krmily dráčka? Odpovědi zakroužkuj.

a) hřebíky	d) knoflíky	g) korkové zátky
b) svíčky	e) budík	h) květiny
c) provázky	f) balón	i) tráva

2. Napiš nebo nakresli, čím bys ho nakrmil ty?

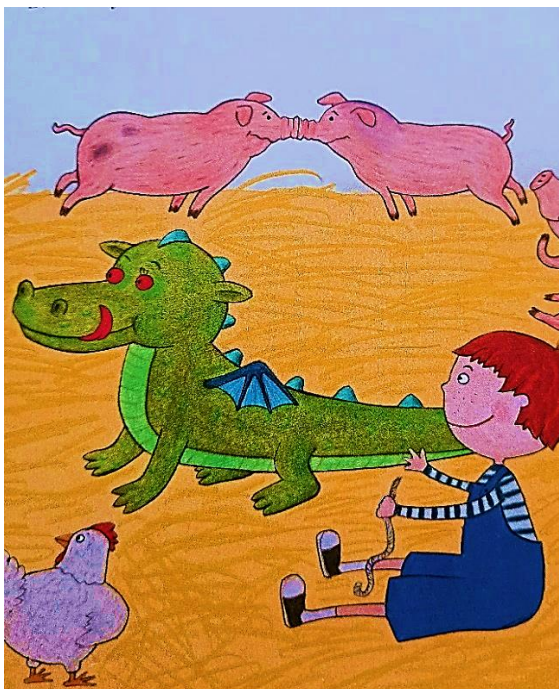
3. Nakresli smajlíka, jak se asi cítil dráček, když odlétal od svých přátel?

4. Dostaneš dráčka k jeho cíli?

Obrázek 5 Bludiště

5. Jak se má dráček? Mohl by se vrátit zpět za dětmi? Kde teď žije? Napiš dráčkovi dopis.

Obrázek 6 Dopis dráčkovi⁷⁰

⁷⁰ LINDGREN, A. *Dráček s červenýma očima*. Ilustrovala A. TACHEZYOVÁ. Praha: Albatros, 2007. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 978-80-00-01968-0, s. 15.

Příloha VII: Metodický list č. IV

Téma	Mezilidské vztahy
Cíl	<p>Kognitivní–děti si uvědomují potřebu přátelství. Svě myšlenky a názory dokáží reprodukovat před ostatními. Pomocí literárního textu a navazujících aktivit rozvíjejí fantazii, kreativitu a tvůrčí psaní. Při tvůrčím psaní umějí zformulovat vlastní myšlenky a vymyslí vlastní příběh.</p> <p>Afektivní–děti umějí rozeznat dobré nebo špatné chování, které napomáhá ve vztazích mezi sebou. Dokáží zhodnotit chování postav v textu a vyjádřit svůj postoj k nim.</p> <p>Psychomotorické–v písemném a ústním projevu se vyjadřují srozumitelně a využívají kreativitu.</p>
Cílová skupina	Mladší školní věk
Časová dotace	90 minut
Výukové metody	Warming-up, převyprávění, diskuze, práce s textem, tvůrčí psaní, individuální práce, práce ve skupině
Pomůcky	Příloha XI–převyprávěná pohádka, pracovní listy, psací pomůcky, pastelky
Obsah	<p>A/ Warming – up – slovní kopaná V rámci komunitního kruhu pro rozehrání využijeme slovní kopanou. Začíná pedagog, který řekne první slovo, dítě na poslední vyřčené písmeno vymyslí další slovo.</p> <p>B/ Předčítání příběhu – příloha č. XI K předčítání využijeme převyprávěnou pohádku z přílohy č. XI.</p> <p>C/ Diskuze nad příběhem v komunitním kruhu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Měla Sněhová královna z příběhu ráda lidi? • Co se stalo Kayovi? • Jak se změnilo přátelství mezi Kayem a Gerdou? • Chtěl/a bys za kamaráda někoho z příběhu? Proč? • V čem bys jednal stejně a v čem jinak jak Gerda v příběhu? • Co pro tebe znamená kamarádství? • Je důležité mít kamarády? • Co by dobrý kamarád nikdy neměl dělat? • Je těžké být dobrým kamarádem? <p>D/ Pracovní list Individuální práce s pracovními listy. První úkolem je reflexe pozornosti nad přečteným textem. Děti mají za úkol pomocí zábavného cvičení najít jména přátel z příběhu. Druhý úkol je cílen na vlastnosti kamarádů. Zamyšlení se nad tím, jaké vlastnosti by měl mít dobrý kamarád. Třetí úkol je zaměřen na nalezení jedné milé vlastnosti svého kamaráda. Čtvrtý úkol je cílen na rozvoj tvůrčího psaní a fantazie. Dokončení příběhu s jiným koncem, který děti vymyslí.</p> <p>E/ Reflexe pracovního listu F/ V komunitním kruhu společně zhodnotíme pracovní listy.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jaké vlastnosti kamaráda z tabulky považujete za nejdůležitější? • Jakou vlastnost považuješ u sebe za nejlepší? • Jaké zakončení příběhu si zvolil/a? <p>G/ Řetězec slov na slovo kamarádství společná aktivita na velký papír, doprostřed napíšeme slovo kamarádství a vymyslíme slova, která na sebe navazují.</p>
	<p>H/ Závěrečné zhodnocení Zhodnocení tematického bloku. V komunitním kruhu společně zhodnotíme aktivitu – řetězec slov na téma kamarádství. Co vše vás napadne, když se řekne kamarádství? Zhotovený úkol si společně vyvěsíme v družině.</p>
Klíčové kompetence	k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální
Literární text	ADREANI, M. a FRANCIA, G. <i>Sněhová královna</i> . Přeložil KORÍNKOVÁ, M. Praha: Naše vojsko, 2015. ISBN 978-80-206-1600-5.

Příloha VIII: Pracovní list č. IV

1. Pamatuješ si jména kamarádů z příběhu?

K	R	D	G	Y	A	E
---	---	---	---	---	---	---

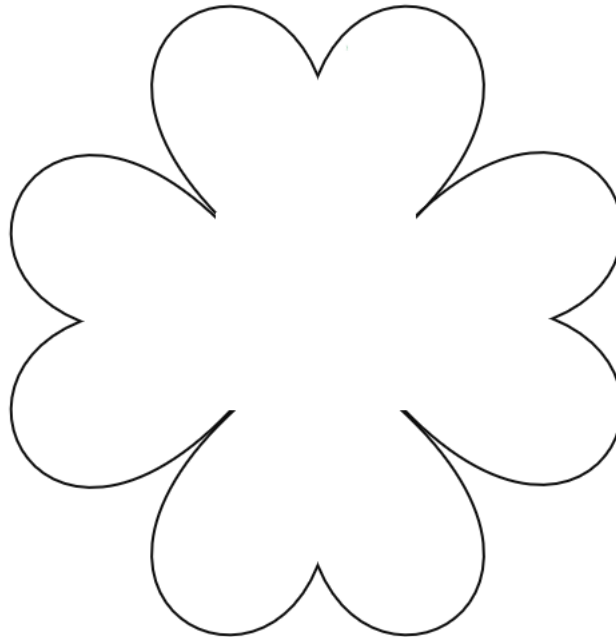
Pořadí písmen: 165

Pořadí písmen: 47236

2. Vyber a v tabulce vybarvi pět vlastností, o kterých si myslíš, že by je měl mít dobrý kamarád.

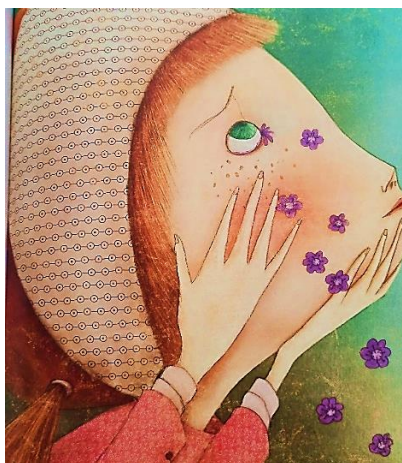
důvěřuje	veselý	odpouští	přizná chybu	rozumí mi
pomáhá	udrží tajemství	pochválí	upřímný	laskavý
říká pravdu	respektuje druhé	naslouchá	obětavý	trpělivý

3. Vymaluj a napiš na čtyřlístek jednu milou vlastnost svého kamaráda. Čtyřlístek je znakem štěstí, vystřihni jej a daruj kamarádovi.

Obrázek 7 Čtyřlístek

4. Gerda se vydala na dobrodružnou cestu za svým nejlepším kamarádem Kayem. Zachránila ho ze spárů Sněhové královny. Co kdyby bylo všechno jinak? Zaklela Sněhová královna i Gerdu? Nenašla Gerda svého kamaráda v Ledovém království? Kde by jinde mohl být? Zabloudili kamarádi při útěku z Ledového království? Vymysli a napiš jiný konec příběhu.

Obrázek 8 Konec příběhu⁷¹

⁷¹ ADREANI, M.; FRANCIA, G. *Sněhová královna*. Přeložila M. KOŘÍNKOVÁ. Praha: Naše vojsko, 2015. ISBN 978-80-206-1600-5, s. 33.

Příloha IX: Metodický list č. V

Téma	Děti bez rodiny
Cíl	<p>Kognitivní–děti se s pomocí příběhu seznamují s pojmem dětský domov. S literárním textem pracují tvořivě, rozvíjejí fantazii a kreativitu. Své myšlenky a názory dokáží reprodukovat ostatním.</p> <p>Afektivní–děti vnímají potřebu mít domov a někam patřit. Dokáží zhodnotit chování postav v textu a vyjádřit svůj postoj k nim.</p> <p>Psychomotorický – děti přirozeně improvizují. V písemném a ústním projevu se vyjadřují srozumitelně, využívají kreativitu.</p>
Cílová skupina	Mladší školní věk
Časová dotace	90 minut
Výukové metody	Warming-up, převyprávění, diskuze, práce s textem, tvůrčí psaní, individuální práce, práce ve skupině
Pomůcky	Příloha č. XII–převyprávěný příběh z knihy <i>Středa nám chutná</i> , pracovní listy, psací potřeby, dětský kufr s předměty (knihy pohádek, plyšový medvěd, dětské boty a prázdné přání k narozeninám)
Postup	<p>A/ Warming-up-abc</p> <p>V rámci komunitního kruhu pro rozehrání využijeme slovní hříčky s pomocí abecedy. Děti si vylosují jedno písmeno z abecedy a vymýšlí na něj jedno město, jméno, věc a zvíře. Postupujeme tak, aby se vystřídaly všechny děti v kruhu.</p> <p>B/ Převyprávění –příloha č. XII</p> <p>C/ Diskuze nad příběhem v komunitním kruhu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Proč měly děti v příběhu rády středu? • Líbilo se Cilce v dětském domově? • Dokážeš popsat, jaká byla Cilka? • Je důležité mít domov? • Víš, co znamená, když se řekne kojenecký ústav? • Víš, co je dětský domov? • Myslíš, že mohou být děti šťastné i v dětských domovech? • Kdybys ochutnal/a jablko od Cilky, co by se změnilo? • Co vše potřebuješ, abys byl/a v životě spokojený/ý? <p>D/ Pracovní list</p> <p>Individuální práce s pracovními listy.</p> <p>Prvním úkolem je kontrola pozornosti nad převyprávěným příběhem s pomocí křížovky. Druhý úkol je zaměřen k zamyšlení nad tím, jaký den je pro děti z týdne nejlepší a proč. Třetím úkolem je odpočinková činnost. Děti mají najít dvě slova, která mají návaznost na příběh.</p> <p>Pátý úkol je cílen na výtvarnou činnost a krátký příběh. Cílem je rozvíjení fantazie, kreativity a tvůrčího psaní.</p> <p>E/ Zhodnocení pracovních listů</p> <p>V komunitním kruhu společně zhodnotíme pracovní listy.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jaké slovo vyšlo v křížovce a co pro tebe znamená? • Cilčina jablka nosila štěstí, radost a dobrou náladu, jaká jsou tvá jablka? • Co tobě přináší radost?
	F/Aktivita tajemný předmět – děti dostanou do skupiny starý kufr, ve kterém je ukryta kniha pohádek, plyšový medvěd, dětské boty a prázdné přání k narozeninám. Jejich úkolem je vymyslet příběh, komu by kufr s předměty mohl patřit. Vymyšlený příběh mohou převyprávět nebo zdramatizovat.
Závěrečné zhodnocení	Zhodnocení tematického bloku. V komunitním kruhu společně zhodnotíme aktivitu Tajemný předmět. Co se vám na dnešních aktivitách líbilo/nelíbilo?
Klíčové kompetence	k učení, k řešení problému, komunikativní, sociální a personální
Literární text	PROCHÁZKOVÁ, I. <i>Středa nám chutná</i> . Ilustroval WAGNEROVÁ, D. Praha: Albatros, 1994. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-00-00407-0

4. Nakresli, jak by vypadalo tvé šťastné jablko a vymysli mu krátký příběh.

„Pralinka si všimla, že čím je Cilka šťastnější, tím bohatší je úroda jablek z její hlavy. Ovoce bylo křehké, šťavnaté a stoupala po něm nálada.“⁷²

Obrázek 9 Šťastné jablko a krátký příběh⁷³

⁷² PROCHÁZKOVÁ, I. *Středa nám chutná*. Ilustrovala D. WAGNEROVÁ. Praha: Albatros, 1994. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-00-00407-0, s. 20.

⁷³ Tamtéž, s. 19.

Příloha XI: Sněhová královna – převyprávění

V dávných dobách stvořil ďábel zrcadlo. Nebylo jen tak obyčejné, ale zakleté. Ďábel se totiž rozhodl, že ukryje vše krásné a dobré, co se na světě děje, a zrcadlo bude ukazovat jen věci ošklivé a zlé. A tak se vše skrze ně změnilo, obličej lidí byly znetvořené zlem a vady, které byly dříve bezvýznamné, dostaly obří rozměry. Ďábel se smál a měl radost z toho, co způsobil. Čarodějnice, jež učil čarovat, létaly se zrcadlem po světě a velmi brzy neexistovalo místo, které by zrcadlo nepokřivilo. Nenašli byste jediného člověka, jemuž by se vlastní odraz líbil.

Čarodějnicím byl ale lidský svět málo, a proto se rozhodly, že potrápí i anděly v nebi. Rozletěly se k nebesům, avšak zrcadlo neudržely. To spadlo zpět na zem a roztránilo se na mnoho malinkatých střípků, které zasáhly lidem oči a srdce. Některé střepey byly tak velké, že je sklenáři zasazovali do okenních rámců, avšak nebyla to hezká podíváná. Střepey páchaly stejnou škodu jako čarodějně zrcadlo. Lidé koukali skrze ně na svět a vůbec nic se jim nelíbilo. Zbylé střípky ovšem stále poletovaly ve vzduchu a čekaly na svoji další příležitost.

A tady začíná náš příběh o chlapci a dívce, kteří se měli velmi rádi. Žili ve velkém městě a trávili spolu každou chvíli, co jen mohli. Chlapec se jmenoval Kay a dívka Gerda. Babička jim velmi často vyprávěla příběhy a jeden z nich byl i o Sněhové královně, jež přicházela každou zimu, v nejtemnějších nocích poletovala ulicemi a nahlížela do oken, která její chlad zdobil nádhernými obrazci.

Po čase zima odešla a nastalo jaro. Jednoho dne byli Kay s Gerdou opět spolu a četli si knihu. Kaye zničehonic píchlo u srdce a něco mu spadlo do oka. To ho zasáhly střípky z čarodějněho zrcadla. V tu chvíli se s Kayem začaly dít zlé věci, vše ho přestalo bavit, často se zlobil a všechno mu připadalo hloupé. Gerdu to hodně trápilo, chtěla mít svého kamaráda takového, jaký byl dříve, ale Kay se již nezměnil. A tak to pokračovalo až do další zimy.

Nasněžilo a Kay pocítil nutkavou potřebu vydat se se saněmi na náměstí. Tam ho upoutaly obrovské bílé sáně, ve kterých seděla zahalená postava. Přivázal své sáně k velkým bílým saním a ty se najednou rozjely. Kay se snažil za každou cenu uzl rozvázat, ale nešlo to. Strašně se bál. Řítily se přímo do sněhové bouře.

Po čase sáně zastavily a Kay v zahalené postavě poznal Sněhovou královnu. Ta jej políbila chladným, ledovým polibkem a chlapec rázem přestal cítit zimu. Druhý polibek pak Kaye uvedl v zapomnění. Gerda, babička, vše, co měl rád, jako by nikdy nebylo. Sněhová královna Kaye očarovala a odvezla ho do svého království.

Gerda kamaráda vyhlížela a nevěděla, kde je mu konec. Moc se jí stýskalo. S prvním jarním sluníčkem se proto rozhodla, že to tak nenechá, a vydala se ho hledat. Na břehu řeky nasedla na loďku, která ji začala unášet po proudu, plula tak dlouho, až spatřila stavení, v němž bydlela osamělá stařena.

Gerda jí vyprávěla svůj příběh a stařena se rozhodla, že dívku očaruje. Přála si mít milou společnost, přeci jen v chatrči žila už dlouho sama. Vzala tedy hřebínek a začala Gerdě česat vlasy. S každým pohybem hřebenu dívka více a více zapomínala. Stařena také začarovala všechny květiny, nesmělo tu zůstat nic, co by dívence připomínalo minulost. Jediné, na co při svém kouzlení zapomněla, byly růže, jež měla namalované na klobouku. A právě díky nim si Gerda nakonec na vše vzpomněla. Hlavně na Kaye. Usedavě se rozplakala. Tolik času ztratila! Slzy jí stékaly po tváři a padaly na zem, kde se objevily začarované růže a utěšovaly ji, že je Kay v pořádku. Gerda ze zahrady utekla a pokračovala v pátrání po svém zmizelém příteli.

Cestou potkala vránu, která jí řekla, že ví, kde Kay je. Zavedla ji do zámku, v němž žila krásná kněžna, o jejíž ruku se ucházel chlapec, který vypadal jako Kay. Jaké zklamání však na Gerdu čekalo! Chlapec byl jejím kamarádovi podobný, ale nebyl to on. Chlapec s kněžnou si vyslechli Gerdin příběh, popřáli jí mnoho štěstí a věnovali jí na cestu boty, rukávník a kočár z ryzího zlata.

Dívka se tedy vydala na další dobrodružnou cestu. V lese ji přepadli loupežníci, ale měla štěstí, protože dcera jednoho z nich ji zachránila před jistou smrtí. Gerda se stala její kamarádkou a svěřila se jí se svým příběhem. Loupežnická dcerka se Gerdě rozhodla pomoci a darovala jí soba, který ji zavede za Kayem. Soba se rozběhl a zastavil až před domem Laponky, jež je oba pohostila. Paní pak napsala vzkaz pro svou přítelkyni Finku a poprosila Gerdu, ať ho předá. Ta po dalším putování vzkaz předala a Finka jí prozradila, kde má Kaye hledat. Soba ji poté doprovodil až k Ledovému království, kde panovala Sněhová královna.

Gerda se rozběhla do zámku a opravdu v jedné z temných komnat našla Kaye. Byl celý promrzlý, ale vůbec nic necítil. Polibek Sněhové královny mu zmrazil srdce, a chlad mu tedy nijak nevadil. Gerda ke svému příteli přistoupila a byla moc smutná, že ji vůbec nevídal, jen mlčky skládal z ledových kostek slovo VĚČNOST. Pokud by se mu to podařilo, byl by osvobozen ze zakletí. Gerda ho objala a plakala.

Její horké slzy se dostaly až do Kayova srdce a rozpustily čarodějný střípek ze zrcadla. Kay pak Gerdu poznal a také se rozplakal. Tím pláčem se vyplavil i poslední střípek z oka, který mu tam uvízl. Chlapec se teď rozhlížel kolem sebe, šťastný, že má Gerdu, a ledové kostky se samou radostí samy vyskládaly do slova VĚČNOST. Tím Sněhová královna přestala mít vládu nad Kayem. Kamarádi se vzali za ruce a utíkali z Ledového království, jak nejrychleji mohli domů, kde na ně čekali jejich milovaní.⁷⁴

⁷⁴ ADREANI, M.; FRANCIA, G. *Sněhová královna*. Přeložila M. KORÍNKOVÁ. Praha: Naše vojsko, 2015. ISBN 978-80-206-1600-5, s. 1–77.

Příloha XII: Středa nám chutná – převyprávění

Na konečné zastávce se skřípěním zastavil vlak. Průvodčí Mlejnek počkal, až všichni vystoupí, aby mohl zkontrolovat vagóny, jestli v nich někdo něco nezapomněl. A přeci. V posledním vagonu, v nejposlednějším kupé, objevil košík, v němž společně s rukavicemi, plením a plyšovým pejskem leželo usmívající se miminko. Průvodčí je opatrně vzal a společně s ostatními věcmi se vydal do ZTRÁT A NÁLEZŮ na nádraží. Úředník František převzal nalezené věci, jen s miminkem si ani on, ani průvodčí Mlejnek nevěděli rady. Zvědavost jim nedala, a tak zjistili, že miminko je holčička. Ta byla ze ztrát a nálezů převezena na policejní stanici a odtud rovnou do kojeneckého ústavu.

„Jakpak se bude jmenovat?“ přemýšlely ošetřovatelky. „Nemá nikoho, tak jí dáme alespoň hodně jmen!“ napadlo jednu z nich. Mezitím Celestýna Isabela Libuše Kateřina Anna spala a vůbec netušila, že dostala rovnou pět jmen. Počáteční písmena pak vytvořila jméno šesté – CILKA. A tak už se holčičce jinak než Cilka neřeklo.

Cilka byla dítě, které bylo pořád šťastné a spokojené. Vyzařoval z ní klid, jež předávala i druhým. A tak se často stávalo, že se v její blízkosti objevovaly děti, které byly plačtivé a neklidné, Cilka je však svým vnitřním klidem během chvilky ukonejšila.

Dívanka rostla jako z vody, a když byla tak velká, že už pro ni v ústavu nebylo místo, přestěhovali ji do dětského domova Slunečnice, jehož se stala osmdesátou čtvrtou obyvatelkou. V domově vládla ředitelka Pralinka. Pod jejím velením panoval v domově roztomilý zmatek, nebyl zde žádný řád a nepořádek byl vlastně potřebný. Rozvíjel totiž dětskou fantazii.

Jednoho dne se ale přihodilo něco hodně zvláštního. Cilce začala růst na hlavě jablka. A ne ledajaká! Jablka byla šťavnatá a křehká a kdo je ochutnal, cítil se šťastnější a veselejší. Čím šťastnější Cilka byla, tím více se objevovalo jablíček. Po čase už jich bylo tolik, že z nich kuchařka každou středu pekla štrúdl, protože se středy staly těmi nejlepšími dny v týdnu. Středeční štrúdl totiž přinášel příval takové radosti a dobré nálady, že to stačilo na celých dalších šest dnů do dalšího „štrúdlování“.

V domově panovala nekonečná radost, kterou překazila až Pralinčina nemoc. Musela do nemocnice a na její místo byl povolán ředitel Šeda, s nímž do Slunečnice nastoupil řád a pořádek. Děti poznávaly, co je disciplína, a vůbec se jim to nelíbilo. A co víc, ředitel Šeda byl Cilkou znepokojen. Není přeci normální, aby jí na hlavě rostla jablka. Neznal žádné jiné dítě, kterému by se něco takového přihodilo. Je určitě nemocná a musí k lékaři, domníval se. Lékaři ale žádnou nemoc nenašli. Cilka a její jablíčka byla naprosto zdravá. Ředitel Šeda doktorům nevěřil, a zakázal tedy jablíčka v domově jíst. Tak skončilo středeční štrúdlování a domov už nevypadal stejně jako za Pralinky. Vše bylo čisté, upravené, uklizené, jen děti se zdály smutnější. A Cilka? Ta byla tak smutná a nešťastná, že jí jablíček rostlo na hlavě o dost méně.

Jednou se kamarádi z domova rozhodli, že navštíví Pralinku v nemocnici, aby jim pomohla Cilku uzdravit. Přinesli jí dokonce i Cilčina jablka, aby se rychleji uzdravila. Pralinka dětem slíbila, že se co nejdříve uzdraví a vrátí se k nim.

Mezitím Cilka potají odešla z domova. Její kroky vedly na nádraží.

Pralinka, které jablka pomohla k uzdravení, opustila nemocnici a chystala se odjet vlakem do Slunečnice. Když vystoupila z vlaku, zahlédla průvodčího, jak odvádí Cilku do ZTRÁT A NÁLEZŮ. Ale Cilka už přeci dávno není ztracená! Patří do Slunečnice. Pralinka si tedy Cilku vyzvedla a vrátily se spolu domů, do domova, kde na ně čekali kamarádi.

Pralinka pochválila ředitele Šedu, jak je vše upravené a kolik práce mu to muselo dát. Poděkovala mu za pomoc a on odešel. Děti měly ohromnou radost a věděly, že vše teď bude zase jako dřív.

Po čase v domově opět panoval roztomilý nepořádek a život bez zákazů a příkazů. Cilka byla zase šťastná a veselá. A jablka? Jablka jí zase začala na hlavě růst a určitě se brzy vrátí i středy a lahodný štrúdl.⁷⁵

⁷⁵ PROCHÁZKOVÁ, I. *Středa nám chutná*. Ilustrovala D. WAGNEROVÁ. Praha: Albatros, 1994. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-00-00407-0, s. 6–66.

Příloha XIII: Ukázka vypracovaného pracovního listu č. I s tématem poruchy pozornosti

1. V následujících slovech přečti vždy třetí písmeno. V písmenech nalezněš ukrytá zvířátka.

a) SOKL PROTO PIHA PLOT PLUH AUTO

K O H O U T

b) POTOM PLEVEL POLE BLÁTO ASTRA POKOJ VLAK

T E L Á T K A

N E P O M O H L A

2. Pomohla tato zvířátka v příběhu prasátku? Proč ano/ne?

A B Y S I T O N A P S A L O

3. Napiš, jak bys prasátku pomohl/a Ty, aby už nezapomínalo?

4. Napiš, jestli už jsi někdy něco zapomněl/a, ztratil/a nebo našel/našla?

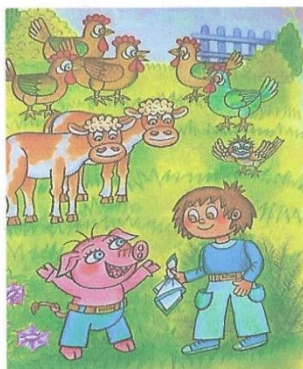
~~SE~~ DO ŠKOLI JSEM
ZAPOMĚLA PÍŠANKO

58
(Obr. 1)

⁵⁸Obrázek z knihy L. Štíplové-Neplecháté pohádky (přebal knihy)

5. Vymysli včetně názvu prasátka básničku, z které se bude radovat.

⁵⁹(Obr. 2)

Povídám, povídám pohádku

o tom milém prasátku,

KTERÉ PIJE Z

KOHOUTKU

⁵⁹ŠTÍPLOVÁ, L. *Neplechuté pohádky*. Ilustroval WALTEROVÁ, M. V Praze: Knižní klub, 2006. ISBN 80-242-1684-1, s.21.

Obrázek 11 Pracovní list č. I – zadní strana

Příloha XIV: Ukázka vypracovaného pracovního listu č. II s tématem strachu

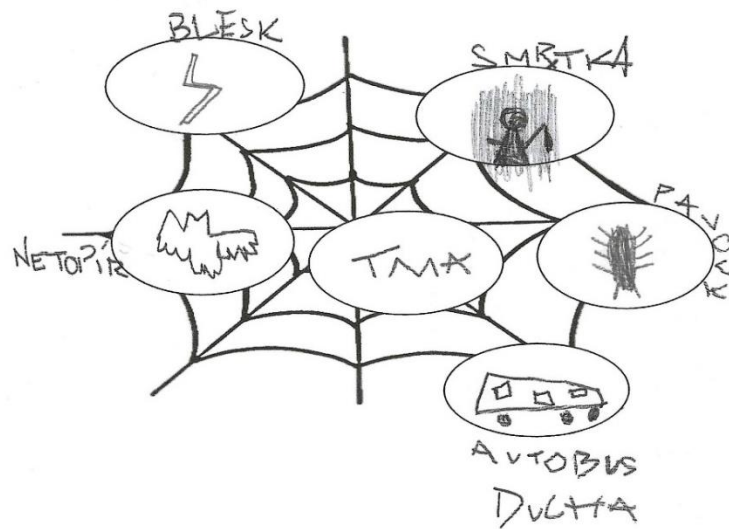
1. Uveď dva příklady, kdy si myslíš, že je důležité mít strach.

- a) NA SÍLNICI
- b) NA GRAZU

2. Doplníš přísloví. Rozumíš jejich významu?

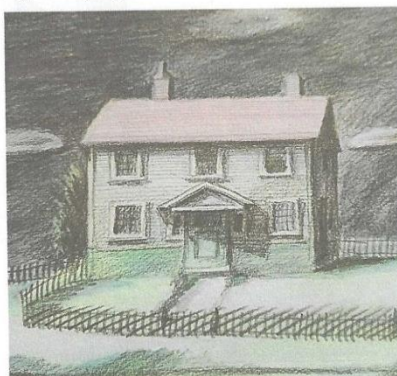
- a) Strach má velké .~~oči~~... → (s jejich pomocí vidíš svět kolem sebe)
- b) Kdo se bojí, nesmí do .~~LESK~~ → (poskytuje v létě stín)
- c) Potmě každá .~~KOČKA~~ černá. → (mňouká a je přítulná)
- d) S .~~SÍŤEM~~ jde všechno lépe. → (vždy Ti zlepší náladu)

3. Zamysli se nad tím, z čeho máš strach. Vše, co Tě napadne doplň do pavučiny.

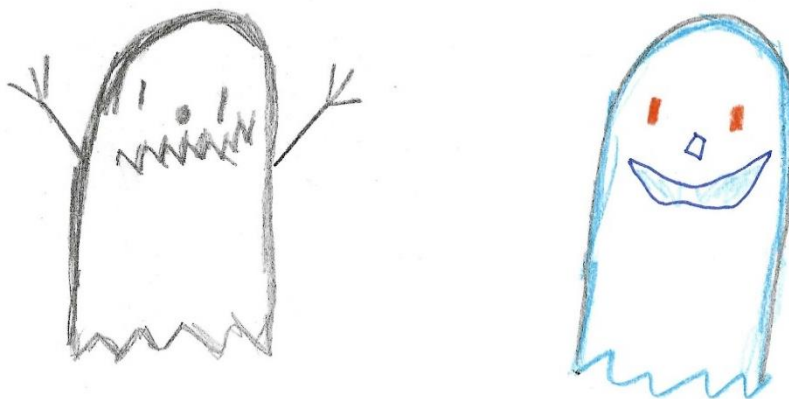

Obrázek 12 Pracovní list č. II – přední strana

4. Nakreslete jedno moc hodné strašidlo a jedno zlobivé, které bydlí v tomto domě. Pojmenujte je.

⁶⁰
(Obr. 3)

⁶⁰ IRVING, J. *Jako by se tu někdo snažil nevydat ani hlásku*. Druhé vydání. Ilustroval HAUPTMANN, T. přeložil PECHÁČKOVÁ, I. Praha: Meander, 2017. Modrý slon (Meander). ISBN 978-80-7558-024-5, s.3.

Obrázek 13 Pracovní list č. II – zadní strana

Příloha XV: Ukázka vypracovaného pracovního listu č. III s tématem strachu

1. Pamatuješ si, čím děti krmily dráčka? Odpovědi zakroužkuj.

a) hřebíky	d) knoflíky	g) korkové zátky
b) svičky	e) budík	h) květiny
c) provázky	f) balón	i) tráva

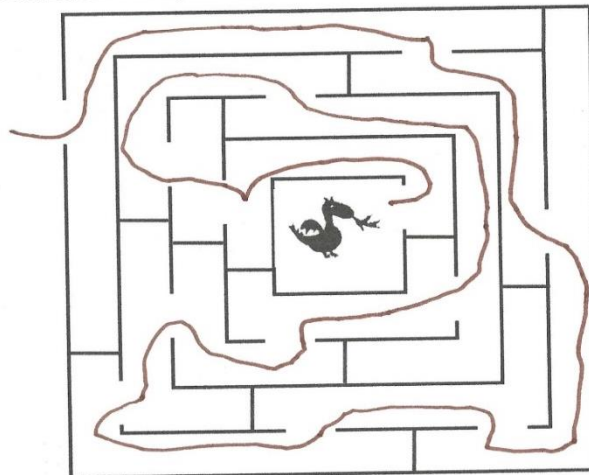
2. Napiš nebo nakresli čím bys ho nakrmil ty?

masem

3. Nakresli smajlíka, jak se asi cítil dráček, když odlétal od svých přátel?

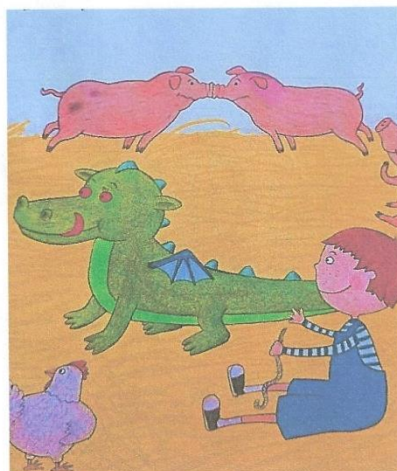

4. Dostaneš dráčka k jeho cíli?

Obrázek 14 Pracovní list č. III – přední strana

5. Jak se má dráček? Mohl by se vrátit zpět za dětmi? Kde teď žije? Napiš dráčkovi dopis.

61
(Obr. 4.)

Milí dráčku, spomínáme na ten den kdy
jsi odešel. Líbí se ti v novém domě?
Našli si si nové kamarády?

⁶¹ LINDGREN, A. *Dráček s červenými očima*. Ilustroval TACHEZYOVÁ, A. Praha: Albatros, 2007. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 978-80-00-01968-0. s.15.

Příloha XVI: Ukázka pracovního listu č. IV s tematikou mezilidských vztahů

1. Pamatuješ si jména kamarádů z příběhu?

1	2	3	4	5	6	7
K	R	D	G	Y	A	E

Pořadí písmen: 165 Kay.....

Pořadí písmen: 47236 Gerda.....

2. Vyber a v tabulce vybarvi pět vlastností, o kterých si myslíš, že by měl mít dobrý kamarád.

důvěřuje	veselý	odpouští	přizná chybu	rozumí mi
pomáhá	udrží tajemství	pochválí	upřímný	laskavý
říká pravdu	respektuje druhé	naslouchá	obětavý	trpělivý

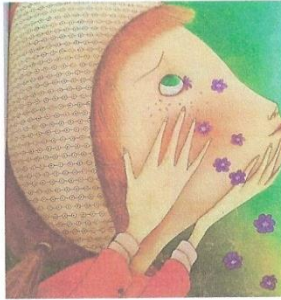
3. Vymaluj a napiš na čtyřlístek jednu milou vlastnost svého kamaráda.

Čtyřlístek je nositelem štěstí, vystřihni jej a daruj kamarádovi.

Obrázek 16 Pracovní list č. IV – přední strana

4. Gerda se vydala na dobrodružnou cestu za svým nejlepším kamarádem Kayem. Zachránila ho ze spárů Sněhové královny. Co kdyby bylo všechno jinak? Zaklela Sněhová královna i Gerdu? Nenašla Gerda svého kamaráda v Ledovém království? Kde by jinde mohl být? Zabloudili kamarádi při útěku z Ledového království? Vymysli a napiš jiný konec příběhu.

⁶²
(Obr. 5.)

Gerda a Kay utíkali ze zamku
zabloudili ale měli štěstí a se jim
obevil sobík před očima dovedl je
domů.

⁶² ADREANI, M. FRANCIA, G. *Sněhová královna*. Přeložil KOŘÍNKOVÁ, M. Praha: Naše vojsko, 2015. ISBN 978-80-206-1600-5, s.33.

Příloha XVII: Ukázka vypracovaného pracovního listu č. V s tematikou dětí bez rodiny

1. Pamatuješ si příběh? Vylušti křížovku.

a) Každou středu se pekl ...

Š	T	R	U	D	L
	D	O	M	O	V

b) Dětský ...

Š	E	D	A	
---	---	---	---	--

c) Ředitel se jmenoval ...

d) Holčička dostala jméno ...

C	I	L	K	A
---	---	---	---	---

e) Jméno milé ředitelky ...

P	R	A	L	I	N	K	A
---	---	---	---	---	---	---	---

f) Holčičce rostla na hlavě ...

J	A	B	L	K	A
---	---	---	---	---	---

2. V dětském domově byla středa nejoblíbenějším dnem. Jaký den máš nejraději Ty a proč?

Čátek protože nemám žádný trénink a bude víkend.

3. Co přinášela Cilčina jablka dětem? Pouze určitý druh písmen odhalí skrytá slova.

a) H R C A F D K O N S L T

radost

b) Š M T B Ě U S O T R Í

šestí

Obrázek 18 Pracovní list č. V – přední strana

4. Nakresli, jak by vypadalo Tvé šťastné jablko a vymysli mu krátký příběh.

„Pralinka si všimla, že čím je Cilka šťastnější, tím bohatší je úroda jablek z její hlavy. Ovoce bylo křehké, šťavnaté a stoupala po něm nálada.“⁶⁷

⁶⁸
(Obr. 6.)

moje jablko by přinášelo krásu.

⁶⁷ PROCHÁZKOVÁ, I. *Středa nám chutná*. Ilustroval WAGNEROVÁ, D. Praha: Albatros, 1994. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-00-00407-0, s.20.

⁶⁸ Tamtéž s. 19.

Abstrakt

JÍŠOVÁ, Ilona. *Vybraná biblioterapeutická díla pro děti a mládež ve volnočasové výchově ke čtenářství*. České Budějovice. 2022. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce doc. PhDr. Helena Zbudilová, Ph.D.

Klíčová slova: biblioterapie, expresivní terapie, volný čas, literatura pro děti a mládež, mladší školní věk

Cílem bakalářské práce je představení vybraných literárních děl pro děti a mládež, která mohou být využita k biblioterapeutickým účelům ve volnočasové výchově ke čtenářství. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část definuje biblioterapii, její historii, formy, dílčí metody a příbuzné expresivní terapie. Dále jsou uvedeny vybrané postupy a metody využívané v biblioterapii, přehled a základní představení literárních děl, která tvoří podklad k vypracování metodických a pracovních listů v praktické části. Praktická část je zaměřena na ověření a reflexi metodických a pracovních listů pro děti mladšího školního věku ve školní družině.

Abstract

Selected works on the topic of bibliotherapy for children and adolescents in leisure education of literacy

Keywords: bibliotherapy, expressive therapy, leisure time, children literature, middle childhood

The aim of this thesis is an introduction of the selected literary works that might prove beneficial in implementation for purposes of bibliotherapy in leisure education of literacy for children and adolescents. The thesis divides into theoretical and practical parts. The theoretical part is concerned with bibliotherapy, its history, forms, methods and associated expressive therapies. The thesis then establishes selected approaches and methods commonly used in bibliotherapy, along with a preview and basic introduction into works that form the basis for completing methodical worksheets in the practical part. The practical part focuses on verification and reflection on methodical worksheets for middle childhood learners in after-school care.